

ΚΑΜΙΛΛΟΣ ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝ

Ἡ θετικὴ ἐπιστῆμη ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ὁσημέραι διαδιδόμενη καὶ ποικιλοτρόπως ἐφαρμοζομένη κατέστη τὸ κυριώτερον ἔρεισμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, οὗτινος ἄρχη ὡς ἀπόλυτος δεσπότης ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὰ πολύτιμα αὐτῆς προϊόντα ἀποτελοῦσι τὴν πλουσιωτέραν πηγὴν τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἰσχύος, αἱ δὲ ποικίλαι ἐφαρμογαὶ αὐτῆς προσδίδουσι τὸ ὄνομά των εἰς τὰς διαφόρους ἱστορικὰς ἐποχὰς καὶ χαρακτηρίζουσι τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν. Ὁ ἠλεκτρισμός, ὁ μαγνητισμός, ὁ ἀτμός, αἱ μηχαναὶ, ἡ θετικὴ φιλοσοφία καὶ τὰ λοιπὰ πολυπληθῆ καὶ πολυώνυμα τῆς ἐπιστῆμης τέκνα κατῆλθον ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ δυσπροσίτων νηῶν αὐτῆς, διεδόθησαν θαυμασίως καὶ ἐφώτισαν μέχρι τῶν τελευταίων κοινωνικῶν βαθμίδων τὴν πεπολιτισμένην ἀνθρωπότητα. Ἡ γεωργία, ἡ ναυτικὴ, ἡ βιομηχανία, ἡ ἱατρικὴ, αἱ τέχναι, τὸ ἐμπόριον καὶ οἱ λοιποὶ οὐτιώδεις κλάδοι, δι' ὧν λειτουργεῖ, μορφοῦται καὶ προάγεται τὸ κοινωνικὸν καθεστὼς ἐξ αὐτῆς ἀρύονται χρήσιμα πορίσματα, θεμελιώδεις καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις, ἰσχυρὰς καὶ πολυτίμους δυνάμεις πρὸς πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν. Τὸ ζωηρόν ἐπιστημονικὸν φῶς τὸ σελαγίζον, ὡς ζεῖδωρος Ἥλιος, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καθοδηγεῖ τὴν χεῖρα τοῦ ἐργάτου, τὴν κρίσιν τοῦ φιλοσόφου, τὰς ἐρεῦνας τοῦ σοφοῦ, τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, τὸν κάλαμον τοῦ δημοσιογράφου. Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ τῶν ἀβιαιρέτων δοξασίων, τῶν σκοτεινῶν καὶ τάλαντευσμένων ἐμπειρισμῶν, τῶν ἀτομικῶν συστημάτων, τῶν ἀβασίμων θεωριῶν καὶ τῶν φαντασιωδῶν φιλοσοφικῶν σκέψεων. Πανταχοῦ ὅπου ἀνάζητεῖται ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ἢ καλλιεργοῦνται αἱ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς τὸ πᾶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς θετικῆς ἐπιστῆμης καὶ ὅ,τι ἀντίκειται πρὸς αὐτὴν, ἀντίκειται πρὸς τὰ πράγματα, πρὸς τὴν πα-

ρατήρησιν, πρὸς τὸν ὑπολογισμὸν καὶ συνεπῶς στερούμενον βάσεως καταπίπτει ἢ προὐρίσται ταχέως καὶ ἀφρεύτως νὰ καταπέσῃ.

Ἡ ἐπιστῆμη, ὡς ἡ ἀλήθεια, εἶνε μία· πᾶσα ἀνακάλυψις ἐν αὐτῇ εἰς οἰονδήποτε κλάδον καὶ καθ' οἰονδήποτε διεύθυνσιν καὶ ἂν γεῖνη συνδέεται ἀναποσπάστως πρὸς πάσας τὰς λοιπὰς. Ἀλληλένδετοι κρίκοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀλύσου, αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι δὲν δύνανται νὰ χωρισθῶσιν εἰς πρακτικὰς ἢ μὴ, χρησίμους ἢ ἀχρήστους· ἡ μία βοηθεῖ καὶ στηρίζει τὴν ἄλλην, ἡ μία συντελεῖ καὶ παρέχει ἀφορμὴν εἰς ἀνακάλυψιν ἢ πρόοδον τῆς ἄλλης. Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν δυνάμιν τῆς διανοητικῆς ἐργασίας ἧτις συνετέλεσεν εἰς ἀποκάλυψιν ἐκάστης αὐτῶν, ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ προῖδωμεν ἢ προορίσωμεν τὴν ἔκτασιν, ἣν δύναται νὰ λάβῃ ἐν τῇ καθόλου ἐπιστῆμῃ καὶ τὸν βαθμὸν, καθ' ὃν θέλει· συντελέσει εἰς τὴν πρόοδον μία οἰαδήποτε τούτων. Τίς ἠδύνατο νὰ προῖδῃ τὰς διαστάσεις καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἠλεκτρικοῦ πειράματος τοῦ Θαλοῦ ἢ τοῦ ἐπὶ βατράχου φυσιολογικοῦ πειράματος τοῦ Γαλβάνη; Ἡ ἐπιστῆμη διὰ τὴν ἐπιστῆμην· ἀλλοίμονον δὲ ἐὰν θελήσωμεν νὰ περιορίσωμεν τὰς ἐρεῦνας αὐτῆς εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς πρακτικῆς ἀνάγκης. Τότε αὕτη χάνει τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν τῆς, παρεκτρέπεται τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ τῆς καὶ ὑποβιβάζεται εἰς ταπεινὴν θεραπευτικὴν εὐτελῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν. Ὁ ζητῶν νὰ ὀρίσῃ τὴν σκοπιμότητα οἰαδήποτε ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, λησμονεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστῆμης ἢ ζητεῖ νὰ περικόψῃ τὰ πτερά, δι' ὧν αὕτη διατρέχουσα τὸ Σύμπαν κατέστη κυρία αὐτοῦ.

Ἡ πρόοδος ὁμῶς τῆς ἐπιστῆμης καὶ μετ' αὐτῆς ἡ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα δημιουργίας μόνον· οἱ μεγαλοφυεῖς ἐπιστῆμονες ὧν τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα ἐγράφε νέας ὁδοὺς καὶ ἐπλούτισεν αὐτὴν διὰ μεγάλων ἀνακαλύψεων δὲν εἶνε οἱ μόνοι παράγοντες ταύτης καὶ συνεπῶς οἱ μόνοι ἔχοντες δικαιώματα ἐπὶ τὴν παγκόσμιον ἐκτίμησιν καὶ εὐγνωμοσύνην. Ἡ δημιουργία ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον σταδίον πάσης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἡ δὲ καρποφόρος χρησιμοποίησις αὐτῆς θάττον ἢ βράδιον, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἶνε ἀπαραίτητον αὐτῆς συμπλήρωμα. Εἶνε βλασημία νὰ βαθμολογῶνται ἀναλόγως τῆς φαινομένης πρακτικότητος αὐτῶν αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι, ἀλλὰ δὲν εἶνε πρέπον καὶ νὰ ἀφίνωνται αὐταὶ ἀχρησιμοποίητοι, καὶ ἀπρόσιτοι εἰς τοὺς πολλοὺς ἐν περιορισμῷ μεταξὺ τῶν στενῶν ὀρίων τῆς εἰδικότητος. Ὁ ἰδανικὸς σκοπὸς αὐτῶν εἶνε νὰ ἀνήκουν, εἰ δυνατόν, εἰς ὅλους, νὰ καταστῶσι κοινὸν κτῆμα, ἀντικείμενον παγκοσμίου χρήσεως. Οὕτω πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καθίσταται πυρὸς φωτίζων τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῷ σκοτεινῷ καὶ δυσχερεῖ ἀγῶνι πρὸς κατάκτησιν τοῦ ἀγνώστου, πανίσχυρος δυνάμεις ἐνισχύουσα καὶ ὠνοῦσα αὐτὴν πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν.

Ἡ πρὸς ἐκλαϊκεῖσιν τάσις τῆς νεωτέρας ἐπιστῆμης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν μυστικισμὸν καὶ τὴν ἄκραν ἀποκλειστικότητα τῆς ἀρχαίας τῆς προελληνικῆς, ἀποτελεῖ τὸ οὐσιωδέστερον καὶ ἀποτελε-

σματικώτερον προσόν αὐτῆς. Ἡ ἐκδημοκρατίας ὁμως αὐτῆ τῶν καρπῶν τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ πνεύματος δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους· ἤρξατο καὶ αὐτῆ, ὡς τόσα ἄλλα, ἐν Ἑλλάδι πρὸ δύο καὶ ἡμισείας χιλιετηρίδων διὰ τὸν πατρός τῆς ἑλληνικῆς Ἀστρονομίας. Τῷ 600 π. Χ. Θαλλῆς ὁ Μιλήσιος ταξιδεύσας ἐκτός τῆς Ἑλλάδος μετέφερε καὶ ἐξελάικειυσεν ἐν αὐτῇ πρῶτος τὰς μυστηριώδεις ἀστρονομικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις τῶν Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων· εἰς τοῦτο, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον τίτλον τοῦ πρώτου τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ὁφείλεται ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ μόρφωσις τῆς Ἀστρονομίας εἰς συστηματικὴν θετικὴν ἐπιστήμην, ὅποια ἐβλάστησεν ἐπὶ τοῦ γονίμου πνευματικοῦ ἐδάφους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ὅποια ὑπάρχει μέχρι σήμερον. Ἡ ἐκλαίκευσις αὐτῆ τῆς ἐπιστήμης ἐξηκολούθησεν ἀσθενῶς καὶ ἐν μέρει παρὰ τοῖς Ἑλλησιν, ἐπεκράτησεν ὁμως καὶ κατέστη ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς ἐπολιτιστικῆς κινήσεως κατὰ τὸν λήγοντα ἰδίως αἰῶνα. Εἰς αὐτὴν ὁφείλομεν τὸν Edison καὶ τούτους ἄλλους σπουδαίους τῶν πρακτικῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἐπιστήμης ἐργάτας, οἵτινες δεξιῶς τὰ πορίσματα αὐτῆς χειρίζομενοι καὶ συνδυάζοντες κατ' ἄνωγαν διὰ τοῦ ἐπινοητικοῦ αὐτῶν πνεύματος νὰ παράσχῃσι πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Χρειαζέται ὁμως ἰκανότης καὶ ἰδιοφυία οὐ σμικρὰ διὰ τὴν ἀποσπάσῃ τις ἐκ τῶν στρυφνῶν καὶ περιπλοκῶν ὑπομημάτων τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, νὰ τὰς ἀπλοποιήσῃ ἀρκούντως, νὰ τὰς καταστήσῃ προσιτὰς εἰς πάντας καὶ νὰ τὰς μεταδώσῃ ὡς τερπνὸν ἀνάγνωσμα εἰς ὅλα τὰ πνεύματα οἰασδήποτε ἀναπτύξεως. Μόνος ὁ ἰννοῶν κατὰ βῆθος τὰ πράγματα δύναται καὶ νὰ μεταδώσῃ αὐτὰ σαφῶς καὶ ἐξ ὁλοκλήρου· δὲν εἶνε ἰδιὸν παντός ἐπιστήμονος νὰ καθιστᾷ προσιτὰ τὰ προϊόντα τῆς διανοίας, εἴτε ἐαυτοῦ εἴτε ἄλλων ἔργα εἶνε ταῦτα. Ὁ διὰ δημιουργικοῦ πνεύματος πεποικισμένος εἶνε ὁ καταλληλότερος πρὸς μετάδοσιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν καὶ ὁ μόνος ἰκανὸς νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὰ ἀνώτατα τῆς γονίμου μεταδοτικότητος στρώματα τὰ ἀπρόσιτα εἰς τοὺς κοινούς διδασκάλους. Εἶνε ὁμως ἀνακριβὲς ὅτι ὅλοι οἱ δημιουργοὶ εἶνε ἰκανοὶ καὶ νὰ μεταδίδωσιν ἐγγράφως ἢ διὰ ζώσης, ὅσον καὶ ὅτι ἡ ἑλλειψίς σαφηνείας εἶνε χαρακτηριστικὸν τῶν μεγάλων δημιουργικῶν πνευμάτων ὡς ἐπρέσθειν τινες ἄλλοτε. Πρὸ ἐτῶν ἐν τινὶ ἐπιστημονικῇ συζητῆσει, καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ λυθῇ ἂν ἔργον τι, περὶ τοῦ κόσμου, ἀνήκεν ἢ μὴ εἰς τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ Δανιὴλ Heinsius ἀπερᾶνθη ἀρνητικῶς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι «τὸ ἔργον τοῦτο οὐδαμοῦ παρέχει τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην σκοτεινότητα, ἥτις εἰς τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους ἀποθεῖ τοὺς ἀμαθείς». Αἱ τοιαῦται ὅλας σφαλκεραὶ ἰδέαι οὐδαμοῦ στηρίζονται σήμερον. Ὁ πολὺς Arago ἀνακράων τοῦτο, ὁρθότατα προσθέτει: «κατ' ἐμὲ οὐδέποτε ἡ ἀσάφεια δύναται νὰ καταστῇ ἀντικείμενον δικαίων ἐπαίνων». Αὐτὸς οὗτος δὲ ὁ διὰ τὴν πληθὺν τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καὶ τὸ σαφὲς καὶ τερπνὸν τῆς

διδασκαλίας περιώνυμος ἀστρονόμος ἀποτελεῖ ἐν τῶν πολλῶν παραδειγμάτων, ἐρ' ὧν συνετρίβησαν καὶ κατέπεσαν αἱ τοιαῦται ἰδέαι. Ὑπάρχουσι βεβαίως μεγάλα δημιουργικὰ πνεύματα, ὧν ἡ μεταδοτικότης δὲν ἐξέρχεται τῶν στενωπῶν ὁρίων τῆς ἰδίως ἀτομικότητος, ἀλλ' οἱ συγκεντροῦντες ἐν ἐαυτοῖς τὸ τε δημιουργικὸν καὶ μεταδοτικὸν δῶρον εἰσὶν οἱ τέλειοι ἐπιστήμονες, ἐξ ὧν προήλθον οἱ μεγάλοι ἐκλαίκευται οἱ φωτισαντες τὴν ἀνθρωπότητα καὶ γενόμενοι ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς.

Ἐὰν ἡ ἐκλαίκευσις θεωρῆται χρήσιμος δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, εἶνε βεβαίως ἀπαραίτητος διὰ τὸν ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον αὐτῶν, τὴν Ἀστρονομίαν, δι' ἣν δικαίως ἐλέγθη ὅτι παρέχει τὸ ἀκριβὲς μέτρον τῶν δυνάμεων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Ἡ ἐκτακτος μεγαλοπρέπεια τῶν ἐξαγομένων αὐτῆς ἀνυψοὶ τὸ πνεῦμα, ἐνῶ ἡ ἀκριβεία καὶ ἡ θαυμασία δύναμις τῶν μεθόδων ἄς χειρίζεται, ἐνισχύει αὐτὸ εἰς ἐπίλυσιν μεγάλων προβλημάτων. Ἡ ἀλήθεια αὐτῆ κατενόηθη ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, σπουδαίως δὲ εἰς τοῦτο συνετέλεσε διὰ συστηματικῆς καὶ ἐπιτυχῆς ἐργασίας, μετὰ τὸν Arago, ὁ Φλαμμαριών. Ὁ περιώνυμος ἀστρονόμος, οὗτινος ἡ φήμη εἶνε ἤδη παγκόσμιος, εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἐκλαίκευτῆς τῆς βασιλείσεως τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Κοπέρνικος κατὰ τὸ 1543 ἐν τῷ περιφημῷ «*Περὶ Περιφορῶν*» βιβλίῳ του ἔγραψεν: «*Θὰ καταστήσω τὸ σύστημά μου φαινοτότερον τοῦ Ἥλιου, τοῦλάχιστον δι' ἐκείνους, οἵτινες δὲν εἶνε ξένοι πρὸς τὰ Μαθηματικά.*» Ὁ Φλαμμαριών δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ μετὰ τοῦ Arago ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τοῦ τελευταίου περιορισμοῦ, καὶ ὅτι ἠδυνήθη νὰ ἐκθέσῃ τὴν Ἀστρονομίαν χωρὶς νὰ τὴν υποβιβάσῃ, οὕτως ὥστε νὰ καταστήσῃ τὰς ὑψηλότερας θεωρίας αὐτῆς προσιτὰς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγεωμετρήτους. «*Τὸ βιβλίον αὐτό, γράφει ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Δημόδου Ἀστρονομίας του ὁ Φλαμμαριών, ἔγραψεν δι' ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀγαπῶσι ν' ἀντιλαμβάνωνται τῶν περικυκλούντων αὐτοὺς πραγμάτων, καὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἐλογίζοντο εὐτυχεῖς ἐὰν ἀπέκταν ἄνευ κόπου στοιχειώδη καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς καταστάσεως τοῦ Σύμπαντος. Δὲν εἶνε εὐχάριστον ν' ἀσκῶμεν τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἐν τῇ σπουδῇ τῶν μεγάλων θεαμάτων τῆς φύσεως; Δὲν εἶνε χρήσιμον νὰ γνωρίζωμεν τοῦλάχιστον τοῦ βεβημένου, ποῖαν θέσιν κατέχομεν ἐν τῷ ἀπέριφῳ, ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ Ἥλιος τοῦ ὁποίου αἱ εὐεργετικαὶ ἀκτίνες συντηροῦσι τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς Γῆς, τίς εἶνε ὁ οὐρανὸς αὐτὸς ὅστις μᾶς περιβάλλει, ποῖος εἶνε οἱ πολυπληθεῖς αὐτοὶ ἀστέρες οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν σκοτεινὴν νύκτα διαχέουσι εἰς τὸ διάστημα τὸ σιγηλὸν αὐτῶν φῶς; Τὴν στοιχειώδη ταύτην γνώσιν τοῦ Σύμπαντος, ἄνευ τῆς ὁποίας θὰ ἐζῶμεν ὡς τὰ φυτὰ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καὶ τῇ ἀδιαφορίᾳ τῶν αἰτίων, ὧν ὑπὸστὰμεθα αἰωνίως τὰ ἀποτελέσματα, δυνάμεθα νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν οὐ μόνον ἀκόπως ἀλλὰ καὶ μετὰ θελήτρου δικαίως αὐξάνοντες. Μακρὰν τοῦ νὰ ἦνε μεμονωμένη καὶ ἀπρόσιτος, ἡ Ἀστρονομία εἶνε ἡ ἐγγύτερον ἡμῶν κειμένη ἐπιστήμη, ἡ ἀναγκαιότερα εἰς τὴν γενικὴν μόρφωσιν ἡμῶν καὶ*

συγχρόνως ἐκείνη, ἥς ἡ μελέτη παρέχει τὰ περισσότερα θέληττρα καὶ ἐπιφυλάσσει τὸ τερπνότερον ἐντύρημα. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ μᾶς εἶνε ἀδιάφορος, διότι μόνη αὐτῆ μᾶς διδάσκει ποῦ εἴμεθα· πρὸς δὲ δὲν περιπλέκεται ὑπὸ ἀριθμῶν, ὡς αὐστηροὶ τινες σοφοὶ ἠθέλησαν νὰ ὑποδείξωσιν· οἱ ἀγεωβρικοί τύποι εἶνε ἰκρίωματα ἀνάλογα πρὸς ἐκείνα, ὧν γίνεται χρῆσις κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν λαμπροῦ μεγάρου· ἄς καταπέσωσιν οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὸ ἀνάκτορον τῆς Οὐρανίας ἀπαστράπτει ἐν πολυτελείᾳ, ἐπιδεικνύον εἰς τοὺς ἐκθάμβους ὀφθαλμοὺς ὅλον τὸ μεγαλεῖον καὶ ὅλην τὴν αἴγλην αὐτῆς.»

Ὁ Φλαμμαριών δὲν εἶνε οὐτε ὁ πρῶτος οὐτε ὁ μόνος ἀστρονόμος, ὅστις διὰ δημηδῶδων συγγραμμάτων καὶ διατριβῶν προσεπάθησε νὰ ἐκλαίκευσῃ τὴν ἐπιστήμην τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τὰς καθημερινὰς προόδους τῆς. Πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν σοφοὶ ἔξοχοι ἐκ τῶν σκιπτούγων τῆς ἐπιστήμης ὡς ὁ Laplace, ὁ Arago, ὁ Bessel, ὁ Delaunay, ὁ Newcomb, ὁ Tisserand καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔγραψαν σπουδαιότατα δημηδῶδη ἔργα, ἐν οἷς πλὴν τῶν γνωστῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ἐγκατέσπειραν πλείστας νέας πρωτοτύπους ἰδέας καὶ ἐργασίας τῶν μεγάλων σπουδαιότητος. Ὁ μελετῶν τὴν Περιγραφὴν τοῦ Συστήματος τοῦ Κόσμου τοῦ δαιμονίου Laplace καὶ δυνάμενος νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἐνοσίαν τῶν στρυφνῶν αὐτῆς σελίδων ἐκπλήσσειται συναντῶν ἀνὰ πᾶν βῆμα πληθὺν νέων πρωτοτύπων ἐπιστημονικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἰδεῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς μαθηματικῆς ἀποδείξεως διατυπωμένων. Αἱ ἐργασίαι αὐταὶ οὐ μόνον δὲν ἐμείωσαν τὸ γόητρον τῆς Ἀστρονομίας καταστήσασαι αὐτὴν κοινὸν κτήμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠφέλησαν σπουδαίως, ἐπανεστήσασαι τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου πρὸς αὐτὴν. «*Ὑπάρχουσι ψευδῆ ἐπιστήμη τινές, λέγει ὁ Arago, αἵτινες θὰ ἔχοντο ὅλην τὴν γοητείαν τῶν ἐὰν ἐξετίθεντο εἰς τὰ ὅμματα πάντων. Ἡ Ἀστρονομία δὲν φοβεῖται τοιοῦτόν τι. Οἰονδήποτε φῶς καὶ ἂν διαχύσῃ ἐπὶ τῶν μεθόδων καὶ τῶν ἀποδείξεων αὐτῆς, δὲν φοβεῖσθε νὰ ἀνακράξῃ κανεὶς: αὐτὸ ἦτο ὅλον; Τὸ μέγεθος τῶν ἐξαγομένων αὐτῆς προλαμβάνει πάντοτε τοιαύτην ἐπιφώνησιν.» Ἡ ἐκλαίκευσις τῆς Ἀστρονομίας ἐρώτισε τοὺς ἀρμόδιους καὶ ἐγένετο πολλάκις μέχρι τοῦδε ἀρομῆ ἰδρύσεως νέων καὶ μεγάλων Ἀστεροσκοπεῖων ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεων ἢ τῶν πλουσίων ἐραστῶν τῆς ἐπιστήμης· τὰ διάφορα Ἀστεροσκοπεῖα, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ ἐν Παρισίῳ Ἐθνικοῦ τῆς Γαλλίας ἐξαιρουμένου, οὐ μόνον παρὰ τοῦ Κράτους ἐτυχον πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν μέσων ἀλλὰ καὶ παρὰ περωτισμένων ἰδιωτῶν ἐπρακτίσθησαν διὰ κολλοσσίων ὀργάνων, τιμῶντων ἤδη τὸ ὄνομα τῶν χειριζομένων ὅσον καὶ τὸ τῶν δωρησάντων αὐτὰ. Πρόσφατον εἶνε τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Nice μεγάλου Ἀστεροσκοπεῖου, ἀξίας πέντε περίπου ἑκατομμυρίων, ὅπερ ἀνηγέρθη καὶ συντηρεῖται ὑπὸ τοῦ μεγάλου φιλειπιστήμονος Bischoffsheim τοῦ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Λευκοῦ ὄρους κατασκευαζομένου εἰσὶν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Janssen δαπάνη διαφόρων γάλλων πλουσίων· τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου τῆς Βιέννης*

δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ Rotschild, καὶ τούτων ἄλλων ἀξίων μιμήσεως.

Ὅτι διακρίνει τὸν Φλαμμαριῶνα ὡς ἐκλαίκευτὴν εἶνε τὸ σπινθηρίζον παρισινὸν πνεῦμα, ἡ κομψότης τοῦ ὕφους, ὁ μέγας ἐνθουσιασμός καὶ ἡ πολλὴ σαφηνεία. «*Ἡ σαφηνεία εἶνε ἡ εὐγένεια τῶν ὁμιλούντων δημοσίᾳ*» εἶπε φιλοσοφὸς τις. Ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης εὐγενείας ὁ Φλαμμαριών ἔχει βεβαίως ἀναφαίρετους τίτλους. Λάτρης φανατικῆς τῆς ἐπιστήμης, ἐμπνευσμένος ποιητῆς τῆς Οὐρανίας, παρασύρει τοὺς ἀναγνώστας καὶ τοὺς ἀκροατὰς του, τοὺς ἀνυψοὶ μεθ' ἐαυτοῦ εἰς τὰς ἀνά τὸ Σύμπαν πνευματικὰς ἐκδρομὰς του καὶ τοῖς μεταδίδει τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἰδίαν αὐτοῦ λατρείαν. Πνευματώδης εἰς ἄκρον καὶ κάτοχος τῆς ἱστορίας τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῶν ἀστρονόμων πάντων μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν αὐτῆς, διδάσκων τέρπει διὰ χαριτολογημάτων καὶ πλήθους ἐπιστημονικῶν ἀνεκδότων, ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὰς ποικίλας ἀστρονομικὰς ἀνακαλύψεις καὶ τοὺς ἐργάτας αὐτῶν. Ὀλίγοι μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων ἀστρονόμων γνωρίζουν ὡς ὁ Φλαμμαριών πᾶν ὅ,τι ἔχει ἄμεσον ἢ ἔμμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην τοῦ Οὐρανοῦ· εἶνε ζῶσα ἀστρονομικὴ Βιβλιοθήκη, πλήρης καὶ πάντοτε ἐνήμερος. Ὡς ἐκλαίκευτῆς ὁ Φλαμμαριών ἀναμφιβόλως θὰ ἀφήσῃ ἐποχὴν· ἐν Παρισίῳ καθὼς καὶ καθ' ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον, ὅπου ἀναγινώσκονται βιβλία, ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ εἶνε ὁ δημοτικώτερος τῶν συγχρόνων ἐπιστημόνων.

Ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν ἀναγινωσκόντων οἱ μὴ γνωρίζοντες τὸν Νεύτωνα, τὸν Laplace, τὸν Lavoisier, οὐδεὶς ὁμως ἀγνοεῖ τὸν Φλαμμαριῶνα. Ὅταν ὁμιλῇ ἐν Παρισίῳ δημοσίᾳ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Rue Serpente τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ὅλων τῶν σημείων καὶ τῶν τάξεων τῆς μεγαλοπόλεως ἀποτελούμενον ἀνέρχεται εἰς χιλιάδας. Ἐπὶ δύο ὥρας ὠμίλει πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐνώπιον πυκνοῦ ἐκ 5 χιλιάδων περίπου ἀκροατηρίου, χωρὶς οὐδεὶς νὰ κουρασθῇ, χωρὶς οὐδεὶς νὰ βαρυνθῇ, ἐνῶ ἡ πρὸς τὴν αἰθούσαν ἀγούσα ὁδὸς ἦτο καὶ αὐτῆ πλήρης παρισινῶν διαπληκτιζομένων ἵνα εἰσέλθωσι καὶ ἀκούσωσι τὸν εὐφραδῆ ὁμιλητὴν μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ πλανήτου, τοῦ γείτονος καὶ κατὰ πολὺ ὁμοιάζοντος πρὸς ἡμᾶς Ἄρεως.

Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης φανατικὸς ἐνθουσιασμός τοῦ Φλαμμαριῶνος εἶνε τοσοῦτος, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρχουν ἀνθρώποι ἀναγινώσκοντες μυθιστορήματα ἐνῶ ἀγνοοῦν τὰ στοιχεῖα αὐτῆς. Βεβαίως δὲν πρόκειται περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἢ ἄλλων οἰασδήποτε σημασίας καὶ σπουδαιότητος φιλολογικῶν ἔργων, περὶ ὧν οὐδεὶς ἀντιλέγει, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀκόπως καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος μυθιστοριῶν, ἐξ ὧν ἐπλημμύρησε δυστυχῶς ἡ νεωτέρα φιλολογία. Κατὰ τούτων ὑψὸν τὴν φωνὴν αὐτοῦ γράφει ὁ Φλαμμαριών: «ἐνῶ τελειώνοντες τὴν τελευταίαν σελίδα μυθιστορήματος γνωρίζομεν ἀκριβῶς τόσα ὅσα καὶ πρὶν ἀρχίσωμεν τὴν πρώτην, ἔπρεπε νὰ εἴμεθα τυφλοὶ ἢ

ἀγάλλιασα σὸν παιδί μου. Καί σφίγγοντας τὸ χέρι τότε ρωτῶ πῶς ἔτυχε νὰ εἶναι στὴ χώρα.

— Ἐδῶ μένω τώρα, μοῦ κάνει, εἶναι ὡς πέντε χρόνια. Ἦρθα νὰ καλυτερεύω τὴν τύχη μου. Δόξα νὰ ἔχη ὁ Θεός, δὲν ἀπότυχα. Ἐκεῖνο τὸ μαγαζὶ ἀντικρῦ εἶναι δικό μου. Ἰσιὰ ἀπὸ τὴν Ἀγγλία τὰ φέρνω τ' ἀμερικάνικά μου.

— Αἶ, καί τώρα ποῦ πλούτισες, πῶς δὲν ἔρχεσαι νὰ πᾶμε στὸ χωριό μας; Βλέπεις, καί γὼ ἐκεῖ πηγαίνω, μ' ὅλη τὴ φτώχεια μου. Πᾶμε, πᾶμε νὰ σὲ χαρῆ κ' ἡ μαννούλα σου.

— Ἀχ, συχωρέθηκε ἡ μαννούλα! μοῦ λέγει πικρογελώντας.

— Ἐλα, παιδί μου, ἐκεῖ ποῦ κοιμάται ἡ μάνα σου, κι ἄφησέ τα τὰ ξένα πριχοῦ νὰ μπλέξης, τοῦ λέγω σοβαρὰ καί μὲ νόημα στὴ ματιά μου.

— Εἶναι ἀργὰ τώρα πιά, μοῦ ἀποκρίνεται. Εἶναι τώρα χρόνος ποῦ μὲ πάντρεψαν ἐδῶ πέρα.

— Λοιπὸν πάρ' τὴ γυναίκα σου κ' ἔλα στὸ χωριό σου κι ἄφησε νὰ πλουτίσουν κ' οἱ ἄλλοι. Θυμῆσου, καημένη, τὴ χαριτωμένη μας τὴν πατρίδα, θυμῆσου τὸ γλυκὸ ἐκεῖνο τὸ βουναράκι, ποῦ μπορείς νὰ τὸ πάρης καί νὰ κάμης τὸ λόγγο του παράδεισο. Δουλειὰ καί δουλειὰ ποῦ θὰ τήνε βρῆς ἐκεῖ! Τί περιβόλια μπορείς ν' ἀνοίξης, τί πύργους νὰ χτίσης!

— Ἀχ, ἄς σοῦ τὸ πῶ τὸ λοιπὸν, νὰ τὸ δῆς πῶς εἶναι ἀδύνατο: Μήγαρ καί γὼ δὲν τὸ λαχταρῶ, δὲν τὸ θέλω; μὰ νὰ τάκούση δὲ δέχεται, μήτε ἡ γυναίκα μου, μήτε ἡ πεθερά μου. Εἶναι ἀρχόντισσες! Εἶναι τῆς χώρας αὐτές. Μήτε καταδεχθήκανε νὰ πᾶνε μιά μέρα νὰ τὸ δοῦν τὸ ταπεινὸ μου τὸ χωριό. Νὰ τάκούση δὲ θέλει ἡ καλή μου τὸ μέρος ποῦ μὲ γνώρισε φτωχὸ καί λιοκαμένο βροκόπουλο, σὰ νὰ μὴν τὴν ἔθρεψε τὸ βουνὸ ἐκεῖνο αὐτὴ τὴν καρδιά...

Καί στάθηκε δῶ, γιατί κόμπωσε ὁ λαϊμὸς του, καί τὰ μάτια του δάκρυσαν.

A. E.

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ¹

ὑπὸ Ἑρμ. Μόργερ, κατὰ μετάφρ. Ε.Α. Ροῖδου

ΤΟ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ ΔΕΙΠΝΟΝ

B.

Τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος δείπνου ὁ Οὐλρίχος Ρούθρης εὐρίσκειτο εἰς Πλουμοῦθ, ἐτοιμαζόμενος νὰ καταταχθῆ ὡς ἐθελοντὴς εἰς τάγμα μεταβαίνον εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅτε ἔλαβεν ἐπιστολὴν μεταβαλοῦσαν αὐτῶρε τὴν ἀπόφασίν του. Εὐθὺς τῷ ὄντι μετὰ ἀνάγνωσιν αὐτῆς ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ διαβατήριον διὰ τὴν Γαλλίαν καί ἀναχωρήσας τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔφθασε τὴν ἐπιούσαν εἰς Παρίσιον.

Ἡ προκαλέσασα τὴν ἔσπευσμένην αὐτοῦ ἀναχώρησιν ἐπιστολὴ ἦτο ἡ ἐξῆς:

« Ἀγαπητέ μου Οὐλρίχε,

« Γνωρίζεις πόσον σὲ ἀγαπῶ καί ἐνθυμίσαι πόσκις νῆτύχησα νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω. Πρὸ ἐνός ἔτους σὲ εἶδα καταβληθέντα ὑπὸ τῆς λύπης καί ἀνικανον

νὰ ὑπομείνης τὴν πρώτην σου μεγάλην δυστυχίαν.

Ἦθελες ν' ἀποθάνης καί μετέβης πρὸς τοῦτο εἰς τὴν χώραν τῆς πλήξεως καί τῆς ὀμίχλης. Ὅλοι σὲ νομίζον πρὸ πολλοῦ ἀναπαυόμενοι εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Σούσεξ ὑπὸ τὴν σκιὰν ἰτέας, καί οὐδεὶς ἐλπίζει νὰ σ' ἐπανίδῃ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς τελευταίας κρίσεως, ὅτε αἱ σάλπιγγες τῆς Ἀποκαλύψεως θὰ προσκαλέσωσι πάντας ἡμᾶς εἰς ἐπίσημον νεκρανάστασιν. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δύνασαι ν' ἀναπαύεσαι ἐν εἰρήνῃ, βέβαιος ὢν ὅτι ἐξετέλεσα μετὰ πάσης ἀκριβείας πάσας τὰς παραγγελίας τῆς διαθήκης σου. Νομίζω ὅτι δὲν θὰ δυσχερασθῆς μανθάνων ὅτι ὅλοι σου οἱ γνώριμοι σ' ἐλυπήθησαν πολὺ, καί πρὸ πάντων αἱ κυρίαί καί ὁ Στράους. Οὐδεὶς τῷ ὄντι ἐχόρευε μεθ' ὅσης σὺ εὐστροφίας τὰ ἀθάνατα αὐτοῦ βάλς. Ὁ μέγας μουσηγέτης θεώρησε πρέπον νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ πένθος του τυλίσσω με μαύρην σκέπην τὴν ράβδον, διὰ τῆς ὁποίας διευθύνει τὴν ὀρχήστραν τῶν χορῶν τοῦ Χειμερινοῦ ἀνθῶνος.

Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἐβιάσθης ν' ἀποθάνης. Ἄν ἐπερίμενες μερικὰς ἡμέρας, πολλαὶ θὰ ἐτείνοντο πρὸς σὲ λευκαὶ χεῖρες διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀποδημίαν σου εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἄλλ' ὅ,τι ἔγεινεν, ἔγεινεν. Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Ε' οὐδεὶς ἄλλος νῆτύχησε ὅπως σὺ νὰ παρευρεθῆ εἰς τὴν κηδείαν του καί νὰ θρηνησῇ τὸν ἑαυτὸν του. Ἄν εἶχες λάβει τὸν κόπον νὰ μὲ πληροφορήσῃς πῶς διασκεδάζετε εἰς τὸν κάτω κόσμον, ἂν κυβερνᾷ καλὰ τὰ κράτη του ὁ Πλούτων καί ἂν εἶναι εὐμορρη ἡ Περσεφόνη, θὰ ἤρχομαι ἴσως νὰ σ' ἐπισκεθῶ. Ὁ μόνος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐπιμένω ἀκόμη νὰ χασμάωμαι ὑπὸ τὸν ἥλιον εἶναι ὁ φόβος μὴ πέσω ἀπὸ Χάρυβδιν εἰς Σκύλλαν.

Ἄδικον ἔχεις νὰ παραπονῆσαι ὅτι δὲν σὲ γράφω τί κάμνω, ἀφοῦ ἐξακολουθῶ νὰ μὴ κάμνω τίποτε. Αἱ ἐξεις καί αἱ ὀρέξεις μου εὐμειναν ἀμετάβλητοι. Ὅπως πρὶν, οὕτω καί τώρα κοιμῶμαι τὴν ἡμέραν καί ἀγρυπνῶ τὴν νύκτα. Δι' ἀκαταβλήτου ἐπιμανηὲς κατῶρθωσα νὰ περιορίσω τὴν λειτουργίαν τῶν διανοητικῶν μου δυνάμεων εἰς τὸν ἐλάχιστον ὅρον, τὰ δὲ νεύρα μου ἐδάμασα εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε δύναμαι ν' ἀκούω τὸν τυχόντα βλάκκα νὰ ἀνοητεύῃ ἐπὶ τρεῖς ὥρας κατὰ σειρὰν χωρὶς νὰ ὑποπέσω, ὅπως πρὶν, εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ τὸν ρίψω ἀπὸ τὸ παράθυρον. Κατήντησα νὰ ζῶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὡς ἀπλοῦς θεατὴς καί εὐρίσκω πολλάκις τὸ θέαμα διασκεδαστικόν. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἶχα ἀναγκασθῆ ἐκ τῆς χρεωκοπίας τοῦ τραπέζιτου μου νὰ γράφω ἄρθρα ἐπὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ πρὸς πορισμὸν τῆς ἐπιουσίου κριθῆς τοῦ ἀλόγου μου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης μὲ ἀπῆλλαξε ταχέως ὁ κίρνιδιος θάνατος γέροντος θεῖου μου, φρονεθέντος κίρνιδίως εἰς μονομαχίαν του μετὰ πλάκουντα φρασιανῶν καί μὴ προφθάσκοντος νὰ μὲ ἀποκληρώσῃ. Νομίζω ὅτι ἐγνώρισες τὸν ἀξιόλογον τοῦτον ἄνθρωπον, καί ἴσως ἐνθυμίσαι πόσον ἐπεριφρόνει τὴν ἀνικανότητά μου νὰ ἐννοήσω ὅτι ὁ μόνος ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ καλοτρώγῃ.

Ἀφοῦ σὲ εἶπον τὰ κατ' ἐμέ, ὑπακούσας εἰς τὴν βῆτην διαταγὴν σου, πρέπει ἤδη νὰ σὲ ὀμιλήσω

περὶ συμπτώσεως περιεργωτάτης, ἥτις εἶναι ἡ μόνη σπουδαία ἀφορμὴ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης.

Προσκληθεὶς πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν εἰς εὐθυμον δεῖπνον παρὰ τινῶν φίλων μου ἀπελιθώθη ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως, βλέπων καθήμενη ἀντικρῦ μου γυναίκα, ἥτις ἦτο τὸ ζωντανὸν εἶδωλον τῆς ἀποθανούσης πρὸ ἐνός ἔτους εἰς τὸ νοσοκομεῖον δυστυχισμένης Ῥοζίνας, τὴν ὁποῖαν ἤθελες ν' ἀκολουθήσῃς εἰς τὸν τάφον. Ἡ ὁμοίότης ἦτο εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελεία ὥστε, μὴ πιστεύων εἰς ἀναστάσεις νεκρῶν, ἐφοβήθη πρὸς στιγμὴν ὅτι εὐρισκόμην ὑπὸ τὸ κράτος παραισθήσεως. Ἀδύνατον τῷ ὄντι ἦτο νὰ λησμονήσω ὅτι εἶχομεν ἰδεῖ τὴν ταλαίπωρον Ῥοζίναν ἐξηπλωμένην ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης τραπέζης τοῦ ἀνατομικοῦ ἀμφιθεάτρου ὅτι ἐκαρφώθη ἔπειτα ἐνώπιον ἡμῶν ἐντὸς φερέτρου, μετεκομίσθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον καί ἀπετέθη ὑπὸ χῶμα μεταβληθὲν διὰ τῶν κοινῶν φροντίδων μας εἰς φυτώριον λευκῶν ῥόδων. Σκεφθεὶς ἔπειτα ὅτι δὲν ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἦναι ἡ ἀντικρῦ μου καθήμενη ἀδελφὴ τῆς φιλάτης νεκρᾶς, ἠρώτησα αὐτὴν ἂν ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ τὴν Ῥοζίναν. Ἄλλ' οὔτε τὴν ἐγνώρισεν οὔτε εἶχεν ἀδελφὴν κάμμειαν. Τὸ δὲ περιέργον εἶναι ὅτι ἡ φωνὴ διὰ τῆς ὁποίας μοὶ εἶπε ταῦτα ὁμοιάζει καί αὐτὴ μετὰ τὴν φωνὴν τῆς νεκρᾶς. Τὸ πανομοιότυπον τοῦτο τῆς μακαρίτιδος ὀνομάζεται Φαννὴ καί εἶναι ἑταῖρα περιζήτητος διὰ τὸ κάλλος καί τὸ πνεῦμά της ὑπὸ τῶν παραλυμένων τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς. Ὁμιλήσας μετ' αὐτῆς ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἐπέισθη ὅτι κατ' οὐδὲν ἄλλο ὁμοιάζει πρὸς τὴν πρώην φίλην σου πλὴν μόνως τῆς μορφῆς καί τῆς φωνῆς.

Ἡ Φαννὴ εἶναι ἀγγεῖον πάσης κακίας, πανοῦργος καί ἀκαρδῆ ὡς γέρον διπλωμάτης. Χάρης εἰς τὰς πολλὰς καί ὑψηλὰς αὐτῆς σχέσεις κατέχει θέσιν ἐπίθρονον καί ἐπίθρονον μεταξὺ τῶν ὀμοτέχων της. Πολλὰς ἤδη κατέργαε περιουσίας καί πολλοὺς ἐξώθησεν εὐέλπιδας νέους εἰς τὴν ἀπόλειαν, χωρὶς ποτε νὰ αἰσθάνῃ οὔτε συμπάθειαν οὔτε οἶκτον πρὸς κἀνένα. Γνωρίζω πόσον ἦτο εἰλικρινὴς καί ἀπεριόριστος ὁ ἔρωσ σου πρὸς τὴν Ῥοζίναν καί ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ λησμονήσῃς τὴν πτωχὴν κόρην ἥτις ἐθυσίασθη διὰ σέ, ὡς ἡ Μαργαρίτα διὰ τὸν Φάουστ, ἔσπευσε νὰ σοῦ ἀναγγεῖλω τὴν παράδοξον συνάντησίν μου μετὰ τὸ ἀντίτυπον αὐτῆς. Εἶσαι φύσει ποιητής, ἂν καί δὲν γράφεις στίχους, ὥστε ἐνδέχεται νὰ αἰσθάνῃς ἐν οἰονδήποτε εἶδος ἡδονῆς νομίζων ὅτι ἐπαναβλέπεις ζωντανὴν καί ἀκμαίαν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν εἶδες τυλισσομένην εἰς νεκρικὴν σινδόναν.

ὑποθέτων ὅτι ὅσα σε γράφω ἐνδέχεται νὰ κινήσουν τὴν περιέργειάν σου καί νὰ σὲ φέρουν εἰς Παρίσιον ἐφρόντισα νὰ σοῦ προετοιμάσω συνέντευξιν μετὰ τὴν Φαννὴν. Θὰ μᾶς εὕρης λοιπὸν μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, ἦτοι τὸ προσεχὲς Σάββατον, μετὰ τὸ τέλος τοῦ χοροῦ τοῦ Μελοδράματος, εἰς τὸ ἐστιατόριον τοῦ Φόϋ, μετὰ τινὰς ἄλλους παλαιούς σου φίλους. Διὰ νὰ μὴ τρομάξωσι σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ ἐλθῆς μετὰ τὸ σάβανόν σου, ἀλλὰ μετὰ τὴν προσκαλεσμένου εἰς δεῖπνον. Τὰ κυριώτατα αὐτῆς συστατικά εἶναι: σήμερον μαῦρον φράκον καί ἄσπρος λαί-

μαδέτης. Σ' ἐνθυμίζω τὰς λεπτομερείας ταύτας διότι ἐνδέχεται νὰ ἦναι κατὰ τι διάφοροι αἱ συνήθειαι τοῦ ἄλλου κόσμου.

Τριστᾶνος.

Γ.

Πρὶν ἢ συνοδεύσωμεν τὸν Οὐλρίχον εἰς τὸ ἐστιατόριον τοῦ Φόϋ, καλὸν εἶναι νὰ ἐκθέσωμεν τὰ προκαλέσαντα τὴν τόσον παραδόξως ἀποτυχοῦσαν ἀντοχειρίαν του.

Ἀνεξάρτητος ὢν καί κάτοχος μεγάλης περιουσίας πρὶν ἀκόμη ἐνηλικιωθῆ, κατελήθη κατὰ τὴν πρώτην του εἰσοδὸν εἰς τὴν τύρβην τοῦ κόσμου ὑπὸ τινος παραζάλης καί ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην ὁδηγοῦ. Ὡς δὲ πάντοτε συμβαίνει ἐπαρουσιάσθησαν πενήτηντα ἀντὶ ἐνός. Ὁ κόσμος ὁμοιάζει τὰς περικλειούσας ἀρχαιότητος πόλεις τῆς Ἰταλίας, εἰς τὰς ὁποίας πολιορκεῖται πᾶς εὐπρόσωπος περιηγητὴς ὑπὸ σμήνους προθύμων ξεναγῶν.

Ὁ Οὐλρίχος ἐκ φύσεως ὢν περιέργος, ὀρμητικὸς καί ἀνυπόμονος ἠθέλησε ὅλα νὰ ἴδῃ καί νὰ μάθῃ εἰς μίαν ἡμέραν, ῥοφῶν ἀνευσταί τὴν κύλικα πάσης ἡδονῆς. Ἐπόμενον λοιπὸν νὰ ἐπέλθῃ ταχέως ἡ ἀπογοήτευσίς. Πρὶν ἀκόμη συμπληρώσῃ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, εἶχεν ἤδη τὴν πείραν ἀνδρός, ἡ δὲ καρδιά του ὁμοιάζε λάρνακα πλήρη στάκτης σβεσθείσης πυρκαϊᾶς. Ἀνακριβὲς θὰ ἦτο νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἐπεθύμει πλέον τίποτε, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἦτο βέβαιος ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐπιτύχῃ ὅσα ἐπεθύμει. Τέσσαρα λοιπὸν ἔτη μετὰ τὴν εἰσοδὸν του εἰς τὸν κόσμον ἀπεσύρετο καταρῶμενος αὐτὸν ὡς ἄλλος Ὄβερμαν ἢ Ρενέ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολλοὶ ἦσαν οἱ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀπελιπίσας, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα νόσου τοῦ αἰῶνος.

Οἱ γνώριμοι τοῦ Οὐλρίχου περιωρίσθησαν νὰ τὸν ὀνομάσωσι μισάνθρωπον καί ἐλησμόνησαν αὐτὸν τελείως μετὰ τινὰς ἡμέρας. Μόνος ὁ Τριστᾶνος ἐξηκολούθησε νὰ τὸν βλέπῃ ἐνίοτε. Ἐλθὼν ἡμέραν τινὰ εἰς ἐπίσκεψίν του καί ἐννοήσας ἐκ τῶν λόγων καί ἐτι μᾶλλον ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δυστυχούς νέου ὅτι ἐμελέτα ν' αὐτοχειριασθῆ, ὀμίλησεν εἰς αὐτὸν ὡς ἐξῆς:

— Νομίζω ὅτι εἰς τὴν ἡλικίαν σου εἶναι ἀκόμη ἐνωρίς. Ὅπως δήποτε σὲ ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ μὴ σε συνοδεύσω. Βλέπω ὅτι δὲν ἠπατώμην ὑποθέσας ὅτι πάσχεις τὴν νόσον τοῦ συρμού. Θὰ ἐπολυδιαβάσας τὸν Φάουστ καί τὰ πονηρὰ δαιμόνια σ' ἐνοχλοῦν. ὑποθέσεις ὅτι ἡ καρδιά σου εἶναι νεκρά, ἐνῶ εἶναι ἀπλῶς μουδιασμένη. Ἀφοῦ πολυτρέξῃ τις φυσικὸν εἶναι νὰ αἰσθάνεται κούρασιν καί ὄρεξιν νὰ ἐξαπλωθῆ. Οὕτω καί σὺ ποθεῖς σήμερον ἀνάπαυσιν αἰώνιαν. Ἄλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἀφοῦ ξεκουρασθῆς ὀλίγας ἡμέρας ἢ ἑβδομάδας, θὰ αἰσθάνῃς πάλιν ὄρεξιν κινήσεως καί θὰ ρίψῃς ἀπὸ τὸ παράθυρον τὴν ἀπαίσιαν σου ἀπόφασιν καί τ' ἀγγλικά σου πιστόλια, ἐκτός ἂν τὰ χάρισῃς εἰς πειναλέον τινὰ ἀκατάληπτον ποιητὴν, ἔχοντα σπουδαιότερους ἀπὸ σὲ λόγους νὰ μεταβῆ εἰς ἄλλον καλῆτερον κόσμον, ὅπου δὲν εἶναι ἀπαραίτητα τὰ φραγώσιμα.

« Ὑπῆρξεν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποῖαν σὲ ὁμοιάζα.

Πολλάκις ὑπέπεσα καὶ ἐγὼ εἰς τὸν πειρασμὸν ν' ἀναζητήσω τί κρύπτεται πέραν τοῦ τάρου. Πάντοτε ὁμως μετενόησα ἐγκαίρως καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ κάμῃς τὸ ἴδιον. Μὲ λέγεις ὅτι ἡ καρδιά σου εἶναι νεκρά καὶ δὲν πιστεύεις εἰς τίποτε. Εἰς τοῦτο ἀποκρίνομαι ὅτι ἡ καρδιά σου ζῆ καὶ βασιλεύει, ἀφοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκπληρῶνῃ τακτικῶς τὸ καθήκον της, ἤτοι νὰ κτυπᾷ ἐντὸς τοῦ στήθους σου ἐξηκοντάκις ἀνά πᾶν λεπτόν. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων καθηκόντων τῆς καρδίας, τῆς καλουμένης καὶ ψυχῆς, ἐγράφησαν ἑκατομμύρια τόμων, τοὺς ὁποίους πολὺ φοβοῦμαι ὅτι οὐδ' οἱ γράψαντες αὐτοὺς ἐνοοῦσι κἀλλίον τῶν ἀναγνωστῶν. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι ὑπάρχουν πράγματα τινὰ, εἰς τὰ ὁποῖα ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ πιστεύωμεν, ἀφοῦ τὰ βλέπομεν καὶ τὰ ἐγγίζομεν. Ἐν ἐλλείψει αἰσθημάτων μᾶς ἀπομένουν αἱ αἰσθήσεις. Παράλογον δὲ εἶναι νὰ παραπονηθῆται ὅτι κατήντησεν ἀναίσθητος ὁ ἔχων ὀφθαλμούς διὰ νὰ βλέπῃ τὸν ἥλιον, αὐτὰ διὰ ν' ἀκούῃ τὴν μουσικὴν καὶ χεῖρας διὰ νὰ θωπεύῃ τὸν τράχηλον ὠραίου ἵππου ἢ ὠραίας γυναίκος. Καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν ὅτι στερεῖται αὕτη πάντων τῶν προσόντων τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτῆς οἱ ῥομαντικοί, τοῦτο δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ ἔχῃ στοργῆς κνήμας καὶ κόκκινα χεῖλη. Καιρὸς εἶναι, ἀγαπητέ μου, νὰ πεισθῆς ὅτι τὰ πτερά τὰ ἀνυψοῦντα ἡμᾶς εἰς φανταστικούς Ὀλύμπους εἶναι ἐκ φύσεως προσωρισμένα νὰ μακθῶσι. Τὸ πάθημά σου εἶναι πάθημα κοινόν. Ἄλλ' ἂν ἔχασες τὰ πτερά σου, σοῦ ἀπομένουν καλοὶ πόδες, ἢ δὲ πεζοπορία εἶναι πολὺ διασκεδαστικώτερα τῶν ὑπερνεφελῶν περυγισμάτων». Βλέπων ὁμως ὅτι τὰ τοιαῦτα σκώμματα ἀντὶ νὰ κατευνάσῃ ἐξηρέθιζον ἔτι μᾶλλον τὸν φίλον του, ἔσπευσεν ὁ Τριστάνος νὰ μεταβάλῃ γλῶσσαν καὶ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς αὐτὸν μετὰ κατανύξεως καὶ πατρικῆς στοργῆς, ἐπιτυχῶν παρ' αὐτοῦ νὰ παραιτηθῆ τῆς ἀμέσου ἀποχειρίας. Ἐκτοτε ὁμως ἔπαυσεν ὁ Οὐλρίχος νὰ ἐπισκεπτεται τὸν φίλον του, ἀλλήλας, ὡς φαίνεται, καὶ κατοικίαν, διότι οὐδαμῶς κατώρθωσεν αὐτὸς ἐπὶ ἐξ ὄλων μῆνας νὰ τὸν ἀνεύρῃ.

Ἡμέραν ἐν τούτοις τινὰ, ἵππευον μετὰ δύο φίλων του εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων διεκρίνε μακρόθεν τὸν ἐξαφανισθέντα, συνοδεύοντα νέαν κορην φέρουσαν πενιχρὰν ἐσθῆτα ἐργάτιδος. Καὶ αὐτὸς δὲ ἦτο ἐνδυμένος τόσον πτωχικῶς, ὥστε ἠδύνατο εὐλόγως νὰ ἐλπίζῃ ὅτι οὐδεὶς θ' ἀνεγνώριζε τὸ πρῶτον κομψότατον τῶν μελῶν τῆς Ἰππικῆς Αἰσχῆς. Ὁ Τριστάνος ὁμως κατώρθωσε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ καὶ ἠτοιμάζετο νὰ τὸν πλησιάσῃ, ἂν δὲν ἀπέτρεπετο δι' ἱκετικῶν νεύματων ὑπὸ τοῦ μετημερισμένου.

— Τί νὰ εἶναι τὸ νέον τοῦτο μυστήριον; ἐψιθύρουν ὁ Οὐλρίχος ἀπομακρυνόμενος μετὰ βαρυθυμίας.

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ νέου μυστηρίου πρέπει νὰ ἐνθυμίσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὰς ἀρεταίαις διηγήσεις τῶν ῥαψωδῶν τῶν μέσων χρόνων, περὶ τῶν ἰδιοτρόπων ἐκείνων ἡγεμόνων καὶ ἵπποτων, αἵτινες φεύγοντες τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς ἀρχοντικούς πύργους, περιέτρεχον τὸν κόσμον μετὰ κηλῶν εἰς τὸν ὦμον ὡς πτωχοὶ τρουθαδοῦροι εἰς ἀναζήτησιν γυναικῆς ἱκανῆς νὰ τοὺς ἀγαπήσῃ, ὅχι διὰ τὸν τίτλον

ἢ τὸν πλοῦτόν των, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν προσωπικὴν αὐτῶν ἄξιαν. Μεταξὺ τῶν προγόνων τοῦ κόμητος Οὐλρίχου Ῥούθρης ὑπῆρχεν, ὡς φαίνεται, τοιοῦτος τις παλαδίνος, τοῦ ὁποῖου ἀπεράσισε νὰ μιμηθῆ τὸ παράδειγμα εἰς τὸν πεζὸν τοῦτον αἰῶνα.

Πρὸς τέλειον χωρισμὸν ἀπὸ τῆς κοινωνίας, ὅπου τοσαύτας ἐποτίσθη πικρίας, ἔσπευσεν ὁ Οὐλρίχος νὰ μεταβάλῃ ὅλην του τὴν περιουσίαν καὶ τὸ προῖόν τῆς πωλήσεως τῶν πολυτελῶν ἐπίπλων καὶ τῶν ὀνομαστῶν ἵππων του εἰς δημόσια χρεώγραφα, τὰ ὁποῖα κατέθεσεν εἰς χεῖρας τιμίου συμβολαιογράφου, μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ εἰσπράττῃ καὶ νὰ διαθέτῃ τὸ εἰσόδημα ὅπως ἐνόμιζε συμφερότερον.

Ὅκτὼ ἡμέρας ἔπειτα, ὅσοι ἤρχοντο νὰ τὸν ζητήσωσι εἰς τὸ οἰκημῆ του τῆς Λεωφόρου Ἀντίνου ἐμάνθανον ὅτι ἀνεχώρησεν χωρὶς νὰ εἶπῃ ποῦ μεταβαίνει.

Ὁ Οὐλρίχος ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάρκου Γιλβέρτου εἶχεν ἐνοικιάσει μικρὸν δωμάτιον εἰς σκοτεινὴν ὁδὸν τῆς συνοικίας τοῦ Ἀγ. Μαρκέλου. Ὁ οἶκος ἐκεῖνος ἦτο εἶδος λαϊκοῦ στρατώνος, ὅπου ἀντήγει ἀπὸ τὸ πρῶτὸ μέχρι τῆς ἑσπέρας ὁ ποικίλος θόρυθος παντοίων βιομηχανιῶν τὸ δὲ δωμάτιον του ἦτο ὑγρὸν καταγώγιον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα σιγαλίνεται ὁ ἥλιος νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ ἀνάλογα τοῦ οἰκημάτος τὰ σκευῆ. Ἐκεῖ ἐπροσπάθει νὰ λησμονήσῃ τὸ παρελθὸν μεταμορφούμενος εἰς ἄλλον ἄνθρωπον. Ἀκούων τὸ εὐθυμὸν ἄσμα τῶν γειτόνων του, ὅταν μετέβαινον τὸ πρῶτὸ εἰς τὸ ἔργον των, καὶ παρατηρῶν ἐπὶ τοῦ προσώπου των, ὅταν ἐπέστρεφον τὸ ἑσπέρας κυρτωμένοι ὑπὸ τοῦ κόπου, τὴν γαλήνην ἐκείνην τὴν ὁποῖαν μεταδίδει ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν:

— Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἀληθὴς λαός· ὁ τίμιος λαός ὁ ἐπιπόνως ζυμῶνων τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον τρώγει. Μόνον ἐδῶ δύναμαι νὰ εὗρω ἀδιάρθητον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ν' ἀπαλλαγῶ διὰ τοῦ χρόνου τῆς ἀφορήτου ἀηδίας τοῦ κόσμου.

Ὅκτὼ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ Οὐλρίχος φέρων τὸ αὐτὸ ὄνομα Μάρκου Γιλβέρτου εἰσῆρχετο ὡς μαθητευόμενος εἰς μέγα γειτονικὸν σιδηρουργεῖον καὶ μετὰ ἐξ ἡμέρας ἐπροβιβάζετο ἐργάτης. Τὸ ἐπάγγελμα σιδηρουργοῦ εἶχεν ἐκλέξει ἐπιτήδευσις ὡς ἀπαιτοῦν δύναμιν μυῶνων πολὺ μᾶλλον παρὰ νοσημοσύνην. Βλέπων τὰς χεῖρας του ἀσχηματισμένας ὑπὸ τῶν μολώπων τῆς ἐργασίας ἠλπίζε νὰ λησμονήσῃ πόσον ἦτο δυστυχῆς ὅταν ἐφόρει χειροκτῆτα. Ἡ λήθη ὁμως ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ. Ἐπιστρέφων τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν θαλαμίσκον του δὲν κατώρθωνε, καίτοι κατὰ κόπον, νὰ γευθῆ τὸν βαρὺν ἐκείνον ὕπνον, ὅστις εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόλαυσις τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Ὅπως πρὶν ὑπὸ τὰ μεταξίνα παραπετάσματα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀχυρίνης στρωμνῆς του ἐβασάνιζεν αὐτὸν ἡ ἀγρυπνία, ὑπαγορεύουσα εἰς αὐτὸν σκέψεις καθ' ἑκάστην πικροτέρας.

Ἡ καρδιά τοῦ Οὐλρίχου κατείχετο ὑπὸ τῆς θανατηφόρου ἐκείνης λέπρας, τῆς δυναμένης νὰ ὀνομασθῆ ἔρως τοῦ καλοῦ καὶ μίσος τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀδικίας. Ἐφ' ὅσον ἐπροχώρει εἰς τὸν βίον, τόσον μᾶλλον ἐπέμενε νὰ πείσῃ αὐτὸν ἡ ἀδυσώπητος

Εἰς ἀνάρθωσιν

πειρα, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ κορεσθῆ ἡ δίψα τοῦ εἰλικρινείας καὶ δικαιοσύνης. Πᾶν ὅτι ἤγγισεν εἶχε ρυπάνει τὰς χεῖράς του, πᾶσαν ἡδονὴν τὴν ὁποῖαν ἐγεύθη εἶχε παρακολουθήσει ἀηδία, καὶ ὡς οἱ στρατιῶται οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ μετρήσωσι τὰς μάχας εἰς τὰς ὁποίας παρευρέθησαν δι' ἰσχυρῶν πληγῶν, οὕτω καὶ ὁ Οὐλρίχος ἔκαστον τῶν ἐρώτων του διὰ μιᾶς προδοσίας. Ἀδύνατον ἐκ τούτου ἦτο εἰς αὐτὸν, πολιορκούμενον εἰς τὴν μοναξίαν του ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος νὰ μὴ εὕρισκῃ ἀφορμὴν ἀναθήματος κατὰ τοῦ βίου.

Τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων δυστυχημάτων εἶναι ἡ πρόωρος ὠριμότης. Ἀληθῶς ἀξιοζήλευτοι εἶναι ὅσοι ἔσθλασαν βραδυποροῦντες εἰς τὸ σημεῖον ἐκείνου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ διακρίνῃ τις τὰ ἐγκόσμια ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ὄψιν. Ἐνθ' οἱ πρόωρος ἀναπτυχθέντες σπαράσσονται ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν τῆς πραγματικότητος, ὅτε ἐπρεπε νὰ ἐντροπῶσιν ἀκόμη εἰς τὰ ἀπατηλὰ ὄνειρα τῆς νεανικῆς ἡλικίας. Εἰς τοὺς δυστυχῆς τούτους, ὁσάκις τοὺς ἀπαντῶμεν, πρέπει νὰ τείνωμεν συμπληρῶς τὴν χεῖρα. Ἄδικον τῶ ὄντι θὰ ἦτο ν' ἀπαρηγορηθῆ τὸ παράπονον εἰς τοὺς πληγωμένους, ἢ δὲ εἰρωνεῖα ἢ καὶ αὐταὶ αἱ βλαστημῆσαι εἰκοσιπενταετοὺς ἀπογοητευμένου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρὰ θρηνας ἐπὶ τῇ πρόωρῃ στερήσει πάσης ἐλπίδος.

Πολὺ μᾶλλον παρὰ ῥομαντικὴ ἰδιοτροπία, ὁ λό-

γος ὁ κινήσας τὸν Οὐλρίχον νὰ ζητήσῃ ἄστυλον μετὰ τῶν ἐργατῶν ἦτο προῖόν ὠρίμου σκέψεως περὶ τῶν αποτελεσμάτων τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος. Τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις διαφθορὰν καὶ ἀνικανότητά πρὸς εὐτυχίαν κατήντησε νὰ θεωρῇ ὡς ἀντίτιμον τῶν παντοίων ἄλλων τῆς τάξεως ταύτης πλεονεκτημάτων.

— Δίκαιον εἶναι, ἔλεγε, νὰ στερωῦνται πάσης εὐτυχίας, ἥτις οὔτε ἀγοράζεται οὔτε κληροδοτεῖται, ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεδαψίλευσεν ἡ Τύχη ὅλας τὰς ἀπολαύσεις, τὰς ὁποίας δύναται νὰ προμηθεύσῃ τὸ γένος καὶ ὁ πλοῦτος. Κληρὸς τούτων εἶναι ἡ κατοχὴ τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα ζηλεύουσι πάντες, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς φροντίδος περὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἡ ἀνεξαρτησία, τὰ ἀξιώματα καὶ ἡ ἐντροπῆ εἰς τὰς ὀνητάς διὰ χρυσοῦ ἡδονάς. Ἀντὶ τούτων ὁμως καταδικάζεται ὁ ψευδευτυχῆς νὰ ζῆ εἰς κοινωνίαν, ὅπου ἡ ὑπόκρισις εἶναι ἀνάγκη καὶ ὁ δόλος ἀμυντικὸν ὄπλον ἐξ ἴσου ἀπαραίτητον ὅσον τὸ ξίφος εἰς τὸν στρατιώτην».

Εἰς τὴν τοιαύτην ἠθικὴν ἐκπτώσιν τῶν ἀνωτέρων τάξεων, τὴν ὁποῖαν ἐγνώριζεν ἐξ ὀδυνηρῆς πείρας, ἠρέσκετο ὁ Οὐλρίχος ν' ἀντιτάσῃ εἰκόνα ὅλων διαφόρων τοῦ τελείως ἀγνώστου εἰς αὐτὸν λαοῦ.

(Ἔπεται συνέχεια)

ἈΝΑ ΤΟΝ ἙΛΙΚΩΝΑ¹

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Καὶ τώρα ὅτε μέλλομεν νὰ γνωρίσωμεν τὰ βαλλίσματα ὑφ' ὁποῖαν μορφήν ἔχουσι παρὰ τοῖς καθέκαστα λαοῖς κανεὶς δὲν θὰ μᾶς μεμψή, φρονούμεν, εἰάν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ἀκριβῶς εἰπεῖν ἀληθῆ βαλλίσματα δὲν ἐσώθησαν παρ' ἡμῖν πολλά, ὀρθότερον ἴσως, δὲν συνελέχθησαν ἀκόμη πολλά ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὸ στόμα. Γνήσιον ὡς πρὸς τε τὸν ὀρηκτικὸν αὐτοῦ ῥυθμὸν καὶ τὸν σκωπτικὸν χαρακτήρα βαλλίσμα εἶνε τὸ ἐξῆς :

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
πεινάσ' ἄνδρα σου :
— Σὺν ἐπεινάσε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
Τὸ ψωμί 'νε μέσ' στ' ἀμπάρι,
ἄς τ' ἀνοιξῆ νὰ τὸ πάρῃ.

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
δίψασ' ἄνδρα σου.
— Σὺν ἐδίψασε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
Τὸ νερό 'νε 'ς τὸ σταμνί,
ἄς σηκώσῃ νὰ τὸ πιῇ.

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
ἀρρώστησ' ἄνδρα σου :
— Σὺν ἀρρώστησε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
Ἄγισμός μεσ' 'ς τὸ καυκί,
ἄς τὸν πιῇ νὰ γιαιτρευθῇ.

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
πέθανε ἄνδρα σου :
— Σὺν ἐπέθανε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
Τὰ παπούτσια μου ξεσκιῶ,
τὸν χορὸ δὲν παραιτῶ.

Ἀφελέστερον, ἀλλὰ καὶ σατυρικώτερον δὲν ἠδύνατο νομίζομεν νὰ παρασταθῇ ἢ χορομανία τινῶν ἐκ τοῦ ὠραίου φύλου. Ἐρ' ὅσον ὁ χορὸς κρατεῖ καλὰ, ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ δὲν ταῖς μέλει.

Σπουδαιότερα εἶνε τὰ εἰς τὸ δραματικὸν εἶδος ἀνήκοντα βαλλίσματα ὧν δύο παραθέτω ἐνταῦθα, ὅπως ψάλλονται εἰς τὴν ἀνατολικὴν Θράκην. Ταῦτα ἔχουσι καὶ τοῦτο κοινόν μετὰ πλείστων ἄλλων γνωστων ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὐτῶν ἐξελλίσσεται διαλογικῶς :

Ἡ Ματένια θέλει ψάρι,
θέλει καὶ γλυκὸ κρασί
γιὰ νὰ καταιβάσῃ γάλα
νὰ βυζάξῃ τὸ παιδί.

Δώδεκα χρονῶ Ματένια
ποῦ τὸ θρῆκε τὸ παιδί,
καὶ κρατεῖ το καὶ γυρίζει
καὶ δὲν τῶχει γιὰ ἐντροπή :

Δώδεκα χρονῶ Ματένια
χῆρα πάει στὴ μάνα της,
τὰ στεφάνια στὴν ποδιά της
καὶ θρηνεῖ τὸν ἄνδρα της.

Σώπα κόρη μ', καὶ μὴν κλαίεις,
μὴν παραπονεύγεσαι,
κ' εἶσαι νέε καὶ ὠραία
καὶ ξεναπανδρεύεσαι.

Γιὰ ἰδὲς μάνα, γιὰ ἰδὲς κόρη,
γιὰ ἰδὲς τύχη ποῦχ' ἐγώ !
Δὲν με λέν νὰ βάλω βότα,
μόν' με λέν νὰ πανδρευτῶ.

Ἐτερον τοῦ αὐτοῦ εἶδους βαλλίσμα εἶνε τὸ ἐξῆς, ἐν ᾧ ὁ ἀναγνώστης βλέπει ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰῶνων ὑφιστάμενον τὸ ἐθνικὸν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων μῖσος :

Βουργάρας γιὸς πανδρεύεται
καὶ παίρνει βρωμηπούλα.

Κ' ἡ μάνα του σὺν τ' ἄκουσε
στήνει νὰ μαγερέψῃ.

Τὸ φίδι καὶ τὴν ἄγεन्द्रα
καὶ τὸν κακὸ τὸν ὄφιο.

— Ἐλα νυφάδα μου νὰ φᾶς
θαλασσινὸ ψαράκι. —

Ἐφαγε μιὰ ἔφαγε δύο
στὲς τρεῖς ἐφαρμακώθη.

Γονατιστὴ χαμουρτὴ
στὴν πεθερὰ της πάγει :

— Ἀχ ! πεθερὰ μ' κρῦο νερό,
γιατὶ ἡ ψυχὴ μου βγαίνει !

— Τὸ νύφες φέρουν τὸ νερό
κ' οἱ πετερές τὸ πίνουν.

Γονατιστὴ χαμουρτὴ
στὸν πεθερὸ της πάγει :

— Ἀ ! πεθερὸ μ' κρῦο νερό,
γιατὶ ἡ ψυχὴ μου βγαίνει !

— Τὸ νύφες φέρουν τὸ νερό
κ' οἱ πετεροὶ τὸ πίνουν.

Γονατιστὴ χαμουρτὴ
καὶ στὸν καλὸ της πάγει :

— Ἀχ ! Κωνσταντὴ μ' κρῦο νερό,
γιατὶ ἡ ψυχὴ μου βγαίνει.

— Ὡστε νὰ πᾶ κι' ὦστε νὰρθῇ
τὴν βρῆκε ἀποθνήμενη !

Καθὼς βλέπετε, ἡ στρίγγλα πενθερὰ ἐφρόντισε ν' ἀφανίσῃ καὶ τὸ νερόν ἐκ τῆς οἰκίας, ὅπως ἐσυνήθιζε νὰ κληνῆ ὁσάκις ἐβαζε δηλητήριον πρὸς καταστροφὴν τῶν ποντικῶν της.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε, ὅτι οἱ Ἕλληνες ψάλλοντες τὸ βαλλίσμα τοῦτο μιμοῦνται τὸν σολοικισμόν τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ χρήσει τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου, καθὼς καὶ τὴν βάρβαρον προσορὰν τοῦ θῆτα. Κάμνουσι δηλαδή, τοῦθ' ὅπερ εἶδομεν πρὸ μικροῦ τὸν Πλούταρχον μαρτυροῦντα, ὅτι ἐγίνετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ἐν Ἰταλίᾳ τὰ βαλλίσματα παρουσιάζονται ὡς τὸ ἀρχαιότατον εἶδος δημοτικῆς ποιήσεως ἤδη αὐτὰ τὰ ballistea χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν φιλολόγων ὡς δημῶδη βαλλίσματα συνθεμένα ὑπὸ ὑποδεστέρας τάξεως ποιητῶν, μικρῶν ἐχόντων εὐλάβειαν πρὸς τοὺς νόμους τῆς προσορῆς.

Δυστυχῶς με ὄλους ἡμῶν τοὺς κόπους δὲν κατορθώσαμεν νὰ εὐρωμεν ἐν Ἑλλάδι ἐν ἀληθῶς δημῶδες ἰταλικὸν βαλλίσμα. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι τ' ἀρχαία ταῦτα βαλλίσματα δὲν εἶχον ὀλιγωτέρους τῶν ὀκτώ, καὶ πλείους τῶν πενήντα δύο στίχους. Διηροῦντο εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ripressa ἐψάλλετο ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ χοροῦ, τὸ δὲ δευτέρον replicazione ὑπὸ μιᾶς φωνῆς μόνον. Οἱ ποιηταὶ παραλαβόντες τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως παρὰ τοῦ λαοῦ, τὸ ἐχρησιμοποίησαν ὄχι μόνον πρὸς ὀρηκτικούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλους σκοπούς. Ἐνταῦθα παραθέτομεν ὡς ὑποδείγματα τὸ ἐξῆς δευτέρον τοῦ Δάντου ἐκ τῶν μικρῶν βαλλισμάτων :

Μιὰ ποῦ δὲν χορταίνω με τὰ δύο μου μάτια
τὴν ὠραίαν σου ὄφιν ὅσο κι' ἂν κυττάω,
τὴν γλυκεῖά σου θεὰ ἄς με νὰ βυζάξω,
νὰ τὴν βλέπω πάντα ἐντὸς μου εὐτυχισμένος.

Σὺν ἐν' ἀγγελουδί, ποῦ ὁ Θεὸς προκρίνει
ἀπ' ἀρχῆς ποῦ γείνη,
βλέποντάς τον ἔχει τὴν ἀθανασία,
ἔτσι, με τὴν νεκρὰ ἀκόμη ποῦ μ' ἐνδύει,
βλέποντάς ἐκείνη,
ὅπου τῆς καρδιᾶς μου εἶνε πιά ἡ κυρία,
θαῦρω κ' ἐδῶ κάτω βέβαια εὐτυχία.
Τόσες χάρες ἔχει. Ἄν καὶ τὰς γνωρίζῃ
μόνο αὐτὸς ποῦ ἀξίζει
νὰ τὴν λατρεύει, ἀγάπῃ διψασμένος.

Ἐτερον τοῦ αὐτοῦ εἶδους βαλλίσμα εἶνε τὸ πρῶτον τοῦ Πετράρχου :

Κι' ἂν ἦλιος, κι' ἂν σκιά, δὲν εἶδα, φῶς μου,
νὰ βγάλῃς πιά τὸν πέπλο ἀπ' τὸ κεφάλι,
ἀφ' ὅτου ἐνοιώσες τί πόθος πάλλει,
πόση λαχτάρα βασιλεύει ἐντὸς μου.

Φῶς εὐσπλαγχνίας μ' ἔρανε ἡ ματιὰ σου,
ὅσο κρυφὰ μ' ἐφλόγιζε τὸ αἶμα,
ὅσο τὸ εἶχα λογισμό κρυμμένο.
Μοῦ κούβεις τώρα τὸ γλυκὸ σου βλέμμα
καὶ δὲν μοῦ δείχνεις τὰ ξανθὰ ματιά σου,
ἀφ' ὅτου μέγαι ἡ ἀγάπη προδομένο.
Τᾶχασα αὐτὰ ποῦ μ' εἶχαν μαγεμένο !
Κ' εἶνε τὸ πέπλο σου ἡ γλυκεῖα νεφέλη,
ποῦ—ξέστη κρῦο—νὰ σκεπίσῃ μέλλει
ἀπὸ τὰ ματία μου τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡ ripressa, τὸ παλαιότερον κεφαλή λεγόμενῃ τοῦ ἰταλικοῦ βαλλισμάτος, συνάπτεται πρὸς τὴν replicazione, ἢ τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ μόνης τῆς ὁμοιοκαταληξίας τοῦ ἐσχάτου στίχου τοῦτου πρὸς τὸν τελευταῖον ἐκείνης. Τούναντιον ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῆς τοῦ σώματος στιχοουργίας αἱ ἐννοιαὶ συνάπτονται στενωῶς καὶ χαριέντως δι' ὁμοιοκαταληξίας λίαν ἐντέγνου. Τὰ τοιαῦτα βαλλίσματα ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀπλὰ ἢ γυμνά, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ σύνθετα ἢ ἐνθεθυμένα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀντὶ μιᾶς δύο ἢ καὶ πλείους replicazione.

Παραδειγμα τοῦτων ἔστω τὸ ἕνατον τοῦ Δάντε :

« Ἐγὼ εἶμαι μιὰ κοντούλα, εὐμορφὴ καὶ νέε
ἀπ' τὴ γῶρα ποῦμαι, ποῦ πανώρηθ' ἄλλοι,
ἦλθα ἐδῶ με θάρρος νὰ με ἰδοῦνε κι' ἄλλοι.

Εἶμαι ἀπ' τὰ οὐράνια, πίσω θέλω πάει,
'ς ἀλλουνοὺς τὸ φῶς μου ἀπόλαυσις νὰ γένη.
Κι' ἔποιος με κυττάζει καὶ δὲν μ' ἀγαπάει,
τὴν οὐράνια ἀγάπῃ δὲν καταλαθαίνει.
Ἄποια δὲν ἀρνήθῃ ἄλλον νὰ εὐφραίνῃ,
πρὸς τὸν Πλάστη ἡ φύσις πρόσκλησις ἂν με βγάλλῃ,
μαζὶ μ' ὁποια θέλει, δόννες, ἄς προβάλλῃ.

Τὸ καθὲν' ἀστὲρι βρέχει 'ς τὲς ματιὰς μου
ἀπ' τὸ φωτισμὸ τοῦ κι' ἀπὸ κάθε χάρι :
Νέες μέσ' 'ς τὸν κόσμον εἶνε οἱ εὐμορφίαι μου,
ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω ἀφοῦ τὲς ἔχω πάρει.
Νὰ τὲς νοιώσῃ ἀδύνατο ἄλλο πάληκαρι,
παρὰ αὐτὸς ποῦ ἀγάπῃ 'ς τὴν καρδιά του πάλλει
γιὰ νὰ δώσῃ 'ς ἄλλους ἡδονὴ μεγάλη. »

Νὰ τί λόγια μ' εἶπε, σὺν μ' εἶχε σιωπῶσει,
ἕνα ἀγγελουδάκι ποῦ ἔτσι δὰ μοῦ ἐφάνη.
Γῶ, ποῦ νὰ ξεφύγω καταδικη τὸση,
κάλιο προτιμοῦσα νὰ εἶχα ἀποθάνει.
Ἐπειδὴ πληγῇ μιὰ τέτοια μ' ἔχει κάνει,
ὅταν 'ς τὸν ματιῶν της κύτταξα τὰ κάλλη—
Μέρωσι ἀπ' τὸ κλάμα δὲν θὰ βρῶ πιά πάλι !

Τὸ χαριέστατον τοῦτο βαλλίσμα μαρτυρεῖ πόσον εὐγενὴς καὶ ἀγνὸς ἦτο ὁ τοῦ Δάντου ἔρωσ πρὸς τὴν Βεατρίκην : Ἀποθανοῦσαν τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ ὁ ποιητὴς τὴν φαντάζεται ἐπανελθοῦσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Φιλοσοφίας εἰς μελέτην εἰς τὴν ὁποῖαν ἄρτι εἶχεν ἐπιδοθῆ. Κοντούλαν καὶ νεαράν παριστᾷ τὴν Φιλοσοφίαν ὄχι μόνον διὰ τὸ αἰδῆμον καὶ μετριοφρον τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐνησχολήθη περὶ ταύτην. Τὸν δέκατον στίχον μετεφράσαμεν κατὰ τὴν γραφὴν a lui, ἡ ὁποῖα ὄχι μόνον τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ νυῖ παρακάμπτει, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐννοίαν εἶνε σαφέστερα. Τελειότερα εἶνε καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ συνοχὴ τοῦ βαλλισμάτος τοῦτου. Ἐκάστη τῶν στροφῶν τοῦ σώματος συνδέεται πρὸς τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς αὐτῆς με ἐκείνην ὁμοιοκαταληξίας.

Ἐν Ἰταλίᾳ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως ἐκαλλιεργήθη μέχρι τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Ἐν τῷ 16^ῳ νέαν ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸ ζωὴν Λορέντσος ὁ τῶν Μεδίκων. Ὁ ἔξοχος οὗτος ἀρχηγὸς τῆς φλωρεντινῆς δημοκρατίας καὶ ὀλοκλήρου τῆς ἰταλικῆς πολιτικῆς τότε, ὁ μεγαλόψυχος προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῆς φιλολογίας, ἀνεμόρφωσε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον, κατελθὼν μέχρι τοσοῦτου, ὥστε αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ χορεύῃ ψάλλον μετὰ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ δημοσίᾳ πλατεῖᾳ ὑπὸ τοὺς ῥυθμούς τῶν βαλλισμάτων. Παραστατικὸν τῆς εἰκόνας ταύτης βαλλισμά του εἶνε τὸ τέταρτον :

Ἄποιος καρδιά δὲν ἔχει ἐρωτημένη,
ἄς ἐβγῇ ἐξω ἀπ' τὸν χορὸν μας τοῦτο.
Ἐστὶ εὐμορφὴ πλατεῖα κρίμα εἶνε νὰ μένη.

Εἶνε κανεὶς, ποῦ δὲν γνωρίζει ἀγάπης πάθη ;
Ἄς φύγῃ ἀπὸ τὸν τόπον ποῦ ἐχώθη,
γιατὶ εὐγενὴς ποτὲ ἡ καρδιά του δὲν ἐστάθη,

αν δεν την συγκινούν αγάπης πόθοι.
Και όποιος λίγο μέσα του δεν νοιώθει
να καίη της αγάπης του ή φλόγα,
ό,τι κι αν μελετά, κουνάει δεν θά γένη.

“Ο Έρωτας του χορού την μέση ως βασιλεύει,
και όποιος είναι σκλάβος του ως γυρίζει”
και αν κανείς έχ’ υποψία ή ζηλεύει,
αυτός έδω πολύ ως μη γρονθίζει,
για παίγνια μονάχα δεν άξιζι.
Καθένας που δεν είν’ έρωτα μένος
έξω απ’ τον στολισμένο τόπο να παγαίνει.

“Εάν κανείς ‘ς αγάπης δίχτις μὴν μπερδέψη
από ντροπή τους πόθους του κρατάει,
θα ντροπισθῆ, αν καμὴ καλή σκέψη,
πλειότερο, ενάντια σὴν παρῆ.
Δὲν εἶνε εντροπή τὸ ν’ αγάπη
αὐτός που λαχταρῆ νὰ ὑπηρετήσῃ.
Ντροπή εἶν’ ἀχρηστία ἀνίσως τὴν ψυχραίνει.”

Και αν κανείς μὲς έχῃ τὴσιν ἀνδρεία,
πὺ ἀπὸ φόβο αγάπῃ δὲν ἀρρίζει,
μεγάλη—ὡς τὸ σκευθῆ—καλή καρδιά
για τέτοιες ὑποθέσεις δὲν φροντίζει.
Ἡ φύσις ἡ κυρά δὲν σὲς χαρίζει
τὴν τὴσιν εὐμορφία, γὰρ νὰ πᾶνε
οἱ χρόνοι τῆς ζωῆς σὲς τοῦ κακοῦ χαμένοι.

“Εκ τούτου όμως δὲν πρέπει νὰ συμπεράνῃ τις
ὅτι πάντα τὰ βαλλίσματα τοῦ Λορέντσου τῶν Με-
δικῶν φέρουσι τούτον τὸν ελαφρὸν χαρακτήρα. Με-
ρικὰ ἐξ αὐτῶν εἰσδύουσιν εἰς τ’ ἄδύτα τῆς ἀνθρω-
πίνης καρδίας ἐκφραστικὰ ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων
μετὰ πλειοψηφίας ψυχολογικῆς ἀκριβείας. Τούτο
θα τὸ ὁμολογήσουν πᾶσαι αἱ ὑπὸ τῶν συζύγων αὐ-
τῶν ζηλοτυπούμεναι κυρίαί, ἐὰν ἀναγνώσουν τὸ δε-
κατον ἑνάτον τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ βᾶλλισμα :
Δὲν ξέρω νῆχῃ ἄλλα τῆς Ἐδέμ βασιλείας,
παρὰ ἐκεῖ που εἶν’ ἡ αγάπη δίχως ζήλια.”

“Όταν ἡ αγάπη δίχως ὑποψία μείνῃ,
θάνει ἡ ζωὴ τῶν ἑραστῶν ὅλο εὐθυμία,
γλυκὰ ἡ καρδιὰ γεμάτη κ’ εὐφροσύνη

Μὰ τὸσων παραπόνων μου, ἄχ! αἰτίαι
εἶνε αὐτὴ ἡ καταραμένη ζήλια!

Θάταν πολὺ ἡ καρδιὰ φαιδρῆ, εὐχαριστημένη,
ἀφοῦ ἡ αγάπη κάθε μου βουλή τελειώνει.
Μὰ πάντα μὲ τρυφερὸ ἄκουσῃ ἡ ψυχὴ ὀλιμμένη,
πὺ μου ἔρχεται τὴν καρδιὰ, καὶ πάσχει μόνῃ.
Αὐτὸ μ’ ἀποκαρδιώνει, μὲ γυμνώνει
ἀπὸ τὴν κάθε γλυκὰ, ὦ μαύρη ζήλια!

Μὰ ἐγὼ, καλέ μου ἔχω τὴσιν ἐμπιστοσύνη
εἰς τὴν χαριτωμένη τῆς καρδιᾶς σου ὁμόνοια,
πὺ κάθε ἀχρεία ὑποψία ἀπομακρύνει.
Καὶ ξέρω πὺς ἡ αγάπη μας θά ἦν’ αἰώνια.
Καλέ μου, ὡς ζήσομε χωρίς διγύνοια,
κ’ ἐγὼ δὲν ὑποπτεύομαι τὴ ζήλια.”

Δὲν μ’ ἐρωτεύθης θάνατο γὰρ νὰ μὲ δώσῃ.
Ἔχεις καρδιὰ τόσο εὐγενῆ, γι’ αὐτὸ δὲν μέλλεις
ποτὲ τὴ σκλάβο τὴν πιστὴ σου νὰ προδώσῃ,
καὶ νὰ τὴν ἀπελπίσῃς, ξέρω, δὲν τὸ θέλεις.
Θαροῦ μὲ τὴ γλυκεῖα μορφή σου μ’ ἀναγγέλλεις,
πὺς εὐθυμὴ θά ζῆσω δίχως ζήλια—
Δὲν ξέρω ἄλλα τῆς Ἐδέμ βασιλείας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λορέντσου παραμελη-
θέντα μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ βαλλίσματα ἐν Ἰτα-
λίᾳ μετέπεσαν εἰς ἓν εἶδος ἀσμάτων τῆς πρώτης

τοῦ Μαΐου, προφανῶς διότι καὶ ἀρχικῶς ἐφάλλοντό
κατ’ ἐξοχὴν διὰ τὴν φαιδρὰν ταύτην ἡμέραν. Ὑπο-
δειγμα τῆς ἐσχάτης αὐτῶν μορφῆς εἶνε τὸ ἐξῆς
Πρωτογενιάτικο τοῦ Ἀντωνίου Φραγκίσκου Δόνη

Τὸν Μάη μὲ τῆς γλυκῆς χαρῆς, τὸν ἔρωτά του,
βασκοῖ ἔσθον καμπο τοαγουδούνε
ὡς ἐκεῖ τὸ σκληθρον ἀποκάτου
τὸν εὐτυχῆ μας ἔρωτα λαλοῦνε.
“Ο Πᾶν ὡς κλίνῃ εἰς τ’ ἄσμά μας τ’ αὐτὶ του.

“Ο Πᾶν ὡς κλίνῃ εἰς τ’ ἄσμά μας τ’ αὐτὶ του,
καὶ τὰ κατὰχλωρα δενδράκια
σειοῦν τῆς κορφῆς, πὺ τὸς φαιδρῶς των ἤχους
καίμεσα τὰ γλυκῶφωνα πουλάκια
μὲ τὸς δικούς μας τὸς ταιριάζαν στίχους.

Μὲ τὸς δικούς μας τὸς ταιριάζαν στίχους.
Ἡ νέα βασκοπούλα νὰ τῆς,
ἔσθ’ ἀσπὴ πὺ τὸ πᾶν σκιάζου.
βόσκει φαιδρῆ τὰ προβάτὰ τῆς,
πὺ κρίνα καὶ ῥόδ’ ἄγρια συναζου.

Πὺ κρίνα καὶ ῥόδ’ ἄγρια συναζου.
Εἶδαν προχθὲς τὰ δύο μου μάτια
τὸ ῥόδο μου μὲ χάρι οὐράνια
ἀπὸ κρυμμένα μονοπάτια—
Ποτὲ δὲν εἶχε τὸσῃ κάλλῃ καὶ περφάνεια.

Ποτὲ τόσο καλὴ κι’ ὠραία δὲν τὴν εἶδα,
παρὰ ἔσθον Μάη, σὴν εἶχε φέξει
ἡ πρώτη ἡμέρα, πὺ ἡ ἴδια
μὲ φύλλα μ’ εἶχε περιπλέξει
χλωρὰ τριγύρω καὶ μ’ ἐρωτικὰ παιχινδία.

Ἡ βασκοπούλα μου κρυμμένη, ἐπιδέξαι
μ’ ἐμούσκευε ἐκεῖ δὲ τὸ βράδυ
σὲ κάμπο ὠραίο κι’ ἀνθισμένο,
γιατὶ δὲν μ’ εἶδε ἔσθ’ ἰσθιάδι,
κατὰ τὴν τάξι, μὲ λουλούδια στολισμένο.

Ἐνῶ ἔσθ’ τὴ θύρα τῆς τὴν δάφνη ἐγὼ φυτεύω,
τοῦ ὠραίου ἡλίου μου τὰ κάλλῃ
νὰ ἀκτινοβολοῦν ξανοίγω,
κι’ αὐτὴ ἡ γλυκεῖα φωνὴ προβάλλει :
Γιὰ μένα εὐτυχῆς θά ἦσαι σὲ ὀλίγο.
(Ἔπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΟ ΔΩΡΟ (Διήγημα τῆς Πρωτοχρονιάς)

—“Ε! Καλὰ λοιπόν, τώρα πὺ εἶπατε ὅλοι
σας γὰρ τὰ πρωτοχρονιάτικα δῶρα, πὺ εἰλάβατε
κατὰ καιροῦς καὶ τὴν ἀνάμνηση πὺ σὲς ἄρσησαν,
θὰ διηγηθῶ κ’ ἐγὼ τὴν ἱστορία ἐνὸς τιποτένιου, ἐνὸς
παιδιάτικου δῶρου, πὺ . . . δὲν μου ἔκαμαν. Μά-
λιστα ἐνὸς τιποτένιου δῶρου, πὺ δὲν μου ἔκα-
μαν, ξαναλέγω, καὶ μὴν ἀπορῆτε. Ἐννοεῖτε πολὺ
καλὰ ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου καὶ τῶν
πολλῶν χρόνων—δυστυχῶς!—πὺ τὸ ἐξασκῶ σ’
αὐτὸν τὸ τόπο, εἰλάβα πολλὰ καὶ διάφορα δῶρα
καὶ σὲ πρωτοχρονιῆς καὶ στὴ γιορτῆ μου ἀπὸ πολ-
λοῦς τῶν πελατῶν μου” διότι μπορεῖτε νὰ φαντα-
σθῆτε, πόσο θὰ ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ χέρια μου εἰσοσιεν-
νὰ χρόνια τώρα πὺ κάμνω τὸ γιατρό! Δὲν μπορῶ
νὰ ἀρνηθῶ βεβαίως ὅτι ἔστειλα καὶ μερικούς χωρίς
εἰσιτήριον ἐπανόδου, ἀλλὰ τέλος πάντων ἐξῆσαν καὶ
περισσότεροι. Ἀπὸ τὸς τελευταίους λοιπόν αὐτοῦς
δὲν εἶμαι καὶ δυσχερεστημένος σχετικῶς πρὸς τὰ

δῶρα· ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ ἔκαμαν ὅλοι τὸ καθῆ-
κόν των. Καὶ καλὰ μὲ ἐπλήρωσαν—ἐκτός ὀλίγων
—καὶ δῶρα παντὸς εἶδους καὶ ἀξίας μου ἔκαμαν
οἱ ἄνθρωποι, κι’ ὡς εἶνε καλὰ. Μὰ εἰλάτε πὺ ἐγὼ
δὲ θυμάμαι παρὰ ἓνα καὶ μόνο δῶρο, τὸ πειὸ τι-
ποτένιο, χωρίς καμμιὰ ἀξία καὶ τὸ ὅποιον ὅπως,
σὲς προεῖπα, δὲν μου ἔδωκαν.

Αὐτοῦ καὶ μόνου τὴν ἀνάμνηση διατηρῶ πάν-
τοτε, ἢ μᾶλλον αὐτὴ μὲ καταδιώκει ἐδῶ καὶ τριάντα
χρόνια. Ναί! μὲ καταδιώκει καὶ μὴ γελᾶτε! . . .
Ἦτανε μόλις ἐπανῆλθα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, ὕστερα
ἀπὸ ἓνα χρόνο νομίζω. Μόνῃ μου μανία εἶχα νὰ
κᾶμω ὀλίγα χρήματα καὶ νὰ ματαγυρίσω μιὰ
ὠρα ταχύτερα στὸ Παρίσι, νὰ πάω πάλιν στὸ φοι-
τητικὸ μου δωμάτιο, στὴ συνοικία τῶν σπουδαστῶν.
Χρήματα καὶ πάλιν χρήματα ἐζητοῦσα καὶ τίποτα
ἄλλο. Τὸς ἀσθενεῖς μου κατὰ βάθος τὸς θεωροῦσα
σὴν μηχανές· τὸς ἔβλεπα χωρίς κανένα πόνο, χω-
ρὶς κερδιά, χωρίς τίποτα. Ἡ νοσταλγία τῆς εὐ-
τυχίας μὲ εἶχε καταστήσει φρικτὸν ἐγωϊστὴν, σκλη-
ρὸν καὶ καμμιὰ φορὰ φαινόμενον καὶ βάνυστος
χωρὶς λόγο. Αὐτὸ ὅμως ἴσα ἴσα μὲ ἔκαμε νὰ λάθω
ἓνα μάθημα, πὺ τί νὰ σὲς πῶ, χωρίς ὑπερβολή,
πολὺ μου μετέβαλε, μὲ μάλᾳκωσε τὸ χαρακτήρα.
Αὐτὴ εἶνε ἡ ἱστορία πὺ θέλω νὰ σὲς διηγηθῶ καὶ
μὲ συγχωρεῖτε ἂν σὲς ἔκαμα καὶ τὸσῃ προοίμια :
Ἦτανε κατὰ τὸν Ὀκτώβριο μῆνα. Εἶχα καθίση
στὸ τραπέζι νὰ φάγω ἓνα μεσημέρι μὲ τὴν μακαρι-
τισσα τὴ μητέρα μου, ὅταν ἔρχεται ὁ ὑπηρετῆς μιᾶς
πλουσίας γήρας γειτόνισσάς μου καὶ μὲ καλεῖ νὰ
ὑπάγω ἀμέσως εἰς τὸ σπίτι, διότι ἡ μικρὰ κόρη τῆς
κυρίας εἶχε πέσει ἀπὸ τὴ σκάλα καὶ ἐκτύπησε στὸ
στόμα. Τί νὰ κάμω! Ἐφόρεσα τὸ καπέλλο μου καὶ
ἐπῆγα. Τὰ πράγματα δὲν ἦσαν σπουδαῖα. Ἐπρό-
κειτο γὰρ τὸ κάτω χεῖλος τῆς μικρᾶς Σοφίας, τὸ
ὅποιον εἶχε σχισθῆ στὸ ἐξω μέρος καὶ ἔτρεγεν ὀλίγο
αἷμα.—Πῶ! πῶ! γιατρέ μου, θὰ τῆς ἀφήσῃ ση-
μάδι! Γιατρέ μου, στὴ ζωὴ σου κάμε ὅ,τι μπορέ-
σῃς μὴ τῆς χαλάσῃ τὸ πρόσωπο, καὶ τὰ παρόμοια
ἄρχισε νὰ μου λέγη ἡ πλουσία γειτόνισσά μου μὲ
τὸν τραγικώτερο τρόπο.

—“ὦ! κυρία μὴ κάμνετε ἔτσι . . . τὸ τραῦμα
εἶνε μὲν ἀρκετὰ βαθύ! ἀλλὰ θὰ προσπαθῆσω νὰ μὴν
ἀφήσῃ σημάδι! . . . Κίνδυνος δὲ, δόξα τῷ Θεῷ,
δὲν ὑπάρχει, τῆς ἀπήνησα μὲ τὸ σοβαρώτερο τρόπο
καὶ παίρνοντας στὰ γόνατά μου τὴν μικρὰν, τὴν
καθησύχασα πὺ ἐκλαίγε. Ἐβγαλα τὰ ἐργαλεῖά
μου, ἔκαμα μερικὲς προπαρασκευές, πρὸς τὸ θεα-
θῆναι ἐννοεῖται, καὶ . . . ἔγραψα μὲ τρεῖς βελονιῆς
τὸ σχισμένο χεῖλος. Νὰ ῥθῆτε πάλιν, γιατρέ μου,
νὰ ἴδῃτε πὺς θὰ εἶνε, μὲ εἶπε ἡ μαμμὰ σὴν
ἔρευγα. Καὶ ἐπανῆλθα πραγματικῶς πέντε ἢ ἕξ
φορές, ὅσῃ πὺ ἐκλείσει τὸ τραῦμα καὶ ἔβγαλα τῆς
κλωστῆς καὶ τέλος πάντων ἡ μικρὰ, ὕστερα ἀπὸ
καμμιὰ εἰκοσαριά ἡμέρες ἦτον ἐντελῶς καλὰ. Ἡ
πλουσία γειτόνισσά μου δὲν εἰλεψε ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ
ἐκφράσῃ μὲ χίλια δύο κομπλιμέντα τὴν εὐγνωμο-
σύνη τῆς. Μὰ εἶλα πὺ παρὰ τίποτα! Πέρασαν
δύο μῆνες σχεδὸν ἀπὸ τὴν τελευταία ἐπίσκεψή μου,
κι’ οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Νὰ σὲς πῶ τὴν

ἀλήθεια, τὸ πρᾶγμα μὲ φερινότανε πολὺ περίεργο.
Τί διάβολο! μὴ θέλῃ ἡ γειτόνισσά μου νὰ ρίξῃ τὴν
πληρωμὴ στὸ γειτονιόμῃ, ἐσυλλογιζόμενον, καὶ μὰ
τὴν ἀλήθεια ἐτοιμαζόμενον νὰ τῆς στεῖλω τὴ σχε-
τικὴ σημεῖωση. Ἀλλὰ τὸ ἀπομεσήμερο τῆς παρα-
μονῆς τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἔρχεται ἡ ὑπηρετριά μου
στὸ δωμάτιό μου καὶ μὲ εἰδοποιεῖ, ὅτι ἡ γειτόνισσά
μας κυρία Ε . . . μὲ τὸ κοριτσάκι τῆς θέλει νὰ
μὲ ἴδῃ. Τῆς εἶπα νὰ τὴν ὀδηγήσῃ ἀμέσως στὴ
σάλα ὅπου ἔτρεξα κ’ ἐγὼ.—Γιατρέ μου, μὲ συγ-
χωρεῖτε πολὺ πὺ δὲν ἔκαμα τὸ καθῆκόν μου· ἐπρο-
τίμησα σὴν ἐπλησίαζε κ’ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους, νὰ
βάλω τὴ Σοφία νὰ σὲς κεντήσῃ ἓνα μικρὸ πραγ-
ματάκι, χωρίς ἀξία βέβαια, μὰ γὰρ τὴν ἀνάμνηση
καὶ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου, μὲ εἶπε ἡ πλουσία γει-
τόνισσά μου μὲ χίλια δύο νάξια καὶ καμώματα.
“Ἐλα δός το μονάχη σου καὶ μὴ ντρέπεσαι, Σοφία
μου, εἶλα ἐμπρός . . . Καὶ ἡ μικρὰ ἐπροχώρησε
ντροπαλῆ—ντροπαλῆ καὶ ζύγωσε κοντὰ μου νὰ
μου προσφέρῃ ἓνα μικρὸ πραγματάκι· βελουδινο
κεντημένο : ἦτανε σὴν σακκουλάκι, πὺ βάζου τὰ
ἐπισκεπτήρια. Καθὼς τὸ εἶδα μὲ ἀνέβηκε τὸ
αἷμα στὸ κεφάλι, μ’ ἐπίασαν τὰ νεῦρα μου, ἔγεινα
ἐξω φρενῶν. Μπᾶ! ἀνάιδεια! Νὰ μὲ κοροιδίῃ
λοιπόν θέλει αὐτὴ. Ἄ, μὰ αὐτὸ εἶνε ἀνυπόφορο!
Σῶνε πὺ δὲν μὲ πληρώνει, ἀλλὰ ἔρχεται καὶ στὸ
σπίτι μου μὲ τὸσῃ καμώματα νὰ μὲ προσφέρῃ
ἓνα κουκλόπανο τοῦ κοριτσιοῦ τῆς γὰρ δῶρο τάχα.
Δὲν ἤμποροῦσα πειὰ νὰ κρατηθῶ : Κυρία, τῆς εἶπα
μὲ ἀγανάκτηση, σὲς εὐχαριστῶ πολὺ, ἀλλὰ μάθετε
ὅτι δὲν κάμνω τὸ γιατρό γὰρ παληκοῦρελα καὶ ὅτι
οἱ ἐπισκέψεις μου πληρώνονται μὲ χρήματα.

— Πολὺ καλὰ, Κύριε, πολὺ καλὰ . . . μὲ . . .
συγχωρεῖτε, μὲ λέγει κατακίτρινη ἡ γειτόνισσά
μου μὲ θυμὸ, καὶ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ χέρια τῆς κατα-
τρομασμένης μικρῆς τὸ σακκουλάκι, βγάνει μὲ βία
ἓνα ἐκατόδραχμο πὺ ἦτανε μέσα διπλωμένο καὶ
μὲ τὸ πετάει μὲ μιὰ περιφρόνηση, μὰ τί περιφρό-
νηση! ἀπάνου στὸ τραπέζι μὲ ἓνα « Ὅριστε, κύ-
ριε » καὶ ἀμέσως μὲ ἓνα « Χαίρετε » ζηρὸ-ζηρὸ,
παίρνει τὴν κόρη τῆς ἀπὸ τὸ χεῖρι καὶ φεύγει . . .
Ἦθελισα νὰ τὴν φωνάξω, νὰ τὴν σταματήσω,
ἀλλὰ . . . τὰ εἶχα κυριολεκτικῶς χάσῃ. Ἐσκοτί-
σθηκα, παρέλυσα. Δὲν μπορῶ νὰ σὲς περιγράψω
τί μὲ κατέλαβε. Μὲ φάνηκε τόσο πρόστυχη καὶ
στὰ δικὰ μου τὰ μάτια ἡ ἀδικία πὺ εἶχα καλὰ-
καθούμενα κἀνη πρὸς μίαν γυναῖκα! Μὲ ἤρχετο νὰ
σκάσω. Τέτοιο κτύπημα κατὰκαρδα δὲν ματακι-
σθάνθηκα στὴ ζωὴ μου. Δὲν μπορῶ οὔτε σήμερα
ἀκόμη νὰ εὔρω καὶ τὸ ἐλάχιστο ελαφρυντικὸ γὰρ
ἔκεινο τὸ φέρισμό μου. Καὶ νὰ γιατί πέρασαν ἀπὸ
τότε τριάντα χρόνια καὶ δὲ μπορῶ νὰ θυμηθῶ
αὐτὴ τὴ σκηνὴ χωρίς νὰ ἀγανακτῆσω κατὰ τοῦ
ἑαυτοῦ μου, χωρίς νὰ λυπηθῶ τέλος πάντων γὰρ
ἔκεινο τὸ τιποτένιο ἀλλ’ ἀλησμόνητο δῶρο τῆς μι-
κρᾶς, πὺ . . . δὲν μου ἔκαμε.

Καὶ ὁ γιατρός ἐκάθισε πάλι στὴν καρέκλα του,
ὡσὴν νὰ εἶχε κουρασθῆ ἀπ’ αὐτὴ τὴ διήγησή του
περισσότερο στὴν καρδιά, παρὰ στὸ σῶμα.

ἈΝΑ ΤΟ ἈΣΤΥ

Ψυχρά, βροχερά, ανεμώδης ἢ παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ὅπου, ὅταν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπῃ, μετὰ φρενητιῶδους ἀλαλαγμοῦ γίνεται ἡ προπομπὴ τοῦ παλαιῦ ἔτους καὶ ἡ ὑποδοχὴ τοῦ νέου, ἐρημιά φέτος καὶ σιγῆ. Οὔτε τράκας, οὔτε ρουκάνες, οὔτε συρίκτραι, οὔτε σφαῖραι μετεωρίζονται, οὔτε χερτοβροχή, οὔτε κατακλυσιμὸς κόσμου ποικίλου, οὔτε συνωστισμὸς εἰς τὰ ἐμπορικά. Ὀλίγοι μόνον ἐπίμονοι, προπάντων νέοι, ἠψήθησαν τὴν βροχὴν καὶ ἤλθον νὰ περιπατήσουν μετὰ κόπου εἰς τὰ στενά καὶ λασπωμένα πεζοδρόμια τῆς ὁδοῦ. Κυρία καμμία δὲν ἀπεράσισε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν συνήθειαν. Καὶ τὸ θέαμα ἦτο ὡς μία παρωδία τῆς ἄλλοτε ὠραίας πομπῆς, προξενούσα κατ' ἔμφαν καὶ μελαγχολίαν, προπάντων εἰς τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ὁποίους ἀρκετὰ ἐξημίωσεν ἡ δυστροπία τοῦ καιροῦ. Διότι φέτος μόνον οἱ ὑποχρεωμένοι νὰ κάμουν δῶρα τοὺς ἐπεσεύχθησαν, ἐν ᾧ ἄλλα ἔτη τοὺς ἐπεσκέπτοντο καὶ οἱ μὴ ὑποχρεωμένοι, οἱ παρασυρόμενοι καὶ ἀκολουθοῦντες τὸ ρεῦμα. . .

Ἄλλ' ὁ καιρὸς δὲν ἠμῶδισε τὰς οἰκογενειακὰς καὶ φιλικὰς συναθροίσεις περὶ τὴν βασιλοπῆταν καὶ τὴν τράπεζαν τοῦ χερτοπαικτείου. Φέτος ἡ Ἀστυνομία ἠμῶδισε τὴν δημοσίαν χερτοπαιξίαν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἰδιωτικὴ ἤμικσε περισσότερο. Καὶ ἠριθμήθησαν πάλιν πολλὰ θύματα, τοῦ πάθους των μᾶλλον ἢ τοῦ ἐθίμου, καὶ πολλοὶ εὐνοηθέντες ὑπὸ τῆς Τύχης, οἱ ὅποιοι τὴν ἐπομένην ἔκαμον τοὺς γενναϊότερους μπεναμάδες. . . Καὶ πράγματι πρέπει νὰ κερδίσῃ κανεὶς πολλὰ διὰ τὴν ἠμωρῆσιν ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις. Διανομεῖς ἐφημερίδων, διανομεῖς ταχυδρομείου, διανομεῖς τηλεγραφημάτων, ὁδοκαθαρισταί, νεοκῆροι, φανοκῆροι, ὑπηρεταί, πόσοι καὶ πόσοι δὲν κρούουν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς θύρας διὰ νὰ πωλήσουν τὰς ἐντύπους των εὐχὰς — εἰς ἐπίμετρον πολλὰκις ἐμμέτρος. Ἐξ αὐτῶν οἱ ταχυδρομικοὶ διανομεῖς φιλοδωροῦνται καὶ συγχρόνως ἀκούουν παρατηρήσεις.

— Μπᾶ, ἐσὺ εἶσαι ὁ διανομεὺς ; ἠκούσθη κύριος τις λέγων πρὸς ἕνα ἐξ αὐτῶν. Χαίρω πολύ. Ἐπιθυμοῦσα ὁμῶς νὰ σε βλέπω συχνότερον. Λάβε τὸν κόπον νανοίγῃς τὴν πόρτα καὶ νὰ μὴν πετᾷς ἀπέξω τοὺς φακέλους, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολλοὶ ὀλίγοι φθάνουν εἰς τὰς χεῖράς μου. Ἐπειτα θὰ σου πῶ καὶ ἕνα ἄλλο : ἀφ' οὗ ἐννοῆς νὰ κάμνῃς δυὸ καὶ τρεῖς ἡμέρας διὰ νὰ μου φέρνῃς τὰ ἐσωτερικά, καλῆτερα νὰ μὴ μου τὰ φέρνῃς καθόλου. Ἐτσι δὲν θὰ ἔχω καὶ τὴ φοῦρα ὅταν λαμβάνω προσκλητήριον κηδεῖας ἀφ' οὗ ἔχουν θάψαι πλέον τὸν νεκρὸν, καὶ γεύματος ποῦ τὸ ἔχουν πλέον χωνεύσει. Πᾶρε τώρα τὸ πεντόφραγκό σου τὸ συνεισισμένο !

Πολύ τραγικὰ θεάματα παρέχει αὐτὴν τὴν φορὰν τὸ θηριοτροφεῖον τοῦ Μοντανέγγρου. Μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ ἐλέφαντος, ἔχομεν καὶ δεύτερον, φοβερώτερον, διαπραχθὲν ὑπὸ μιᾶς τίγρεως. Ὁ θηριοδαμαστής Λορέντζος Μύλλερ εἰσελθὼν κατὰ τὴν παράστασιν εἰς τὸν κλωδὸν τῶν τίγρεων, ὠλισθήσας καὶ ἔπεσε. Τῆς πτώσεως ἐπιφεληθεῖσα μιὰ τίγρις ὤρμησεν ἐναντίον του. Αὐτὴν ἠκολούθησαν καὶ αἱ ἄλλαι, ἀφεύκτως δὲ ὁ δυστυχεὺς ἐκεῖνος θὰ κατεσπαράσσεται πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἐντρόμων θεατῶν. ἂν δὲν ἔσπευδεν ἄλλος θηριοδαμαστής, ὁ ὁποῖος πυροβολήσας εἰς τὸν ἀέρα, κατῴρωσε νὰ πτοήσῃ τὰ θηρία, καὶ νὰπομακρύνῃ ἐκεῖθεν τὸν σύντροφόν του. Ἄλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ἡ τίγρις ἐν τῇ πρώτῃ ὄρμῃ, εἶχε βυθίσει τοὺς τρεῖς ὀνυχὰς τῆς εἰς τὸ στήθος του καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ὁ Λορέντζος Μύλλερ ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀστυνομίαν ἀπηγόρευσε εἰς τὸν Μοντανέγγρον τὰς αἱματηρὰς ταύτας παραστάσεις.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἀπέθανεν ἡ Πιπίτσα Διογενεΐδου, θυγάτηρ τοῦ παρ' ἡμῖν διακεκριμένου δικηγόρου, νεκρωτάτη τὴν ἡλικίαν, μόλις δεκαεξαετίας ἀλλὰ τόσο σπανίων σωματικῶν χαρακτηρισμάτων, ὥστε δικαίως ὁ θάνατός τῆς ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἀπώλεια κοινῆ. Ἐκαμνεν ἐντύπωνσιν ἡ πρόωμος ἀνάπτυξις τῆς, ἡ λεπτότης τῶν αἰσθημάτων τῆς, ἡ εὐγένεια τοῦ ἤθους, ἡ ὠριμότης τῶν ἰδεῶν καὶ ὁ πλοῦτος τῶν γνώσεων. Διὰ τοῦτο οἱ γνωρίζοντες αὐτὴν ἐκ τοῦ πλησίον δὲν ἐξεπλήσσοντο ὅταν ἐμάνθαναν ὅτι ἡ Πιπίτσα ἔγραψεν, ἀπὸ τόσο μικρᾶ, ποιήματα καὶ διηγήματα, ὅπως ἐμοσεύργει καὶ ἐξωγράφει. Τὰ πρῶτὰ τῆς δοκίμια, καὶ σταθερότητα πολὺ ἀνωτέραν τῆς ἡλικίας τῆς γεγραμμένα, ἐμκρόνουν ὅτι ἂν ὁ θάνατος δὲν ἐφθόνηι τὴν σπανίαν αὐτὴν ἀθηναίαν κόρην, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἤθελον ἀποκτήσει ἐργατὶδα διακεκριμένην μεταξὺ τῶν ὀλίγων ὁμοφύλων τῆς.

Βροχὴ ἀπὸ ἐπισκεπτήρια ἔπεσαν αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς τὸ Ταχυδρομεῖον. Πλέον τῶν 200,000 κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμοὺς ἐλήφθησαν καὶ περὶ τὰς 60,000 ἐστάλησαν ἐδῶθεν. Ἡ διεύθυνσις ἠναγκάσθη νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸ σῶμα τῶν διανομῶν δεκά ἀκόμη ἐκτάκτους χάριν τῶν ἐπισκεπτηρίων. Ἄλλὰ καὶ οὕτω μόλις μετὰ 10 ἡμέρας θὰ κατορθωθῇ νὰ διανεμηθῇ ὅλη αὐτὴ ἡ πληθώρα.

Ἄλλοτε, καθὼς λέγεται, ἡ μέθοδος τῆς διανομῆς ἦτο πολὺ ἀπλουστερά : Τὰ ἐπισκεπτήρια τὰ ἐπέταξαν εἰς τὰ ἄχρηστα.

Ὁ πρωτοχρονιάτικος Ρωμῆς εἰς ἐτελείωνε μὲ τοὺς ἐξῆς στίχους :

Στοὺς Ρωμηοὺς τοὺς βόας - βοὺς πάντα χρόνους ἀκριβοὺς καὶ στοὺς ξένους τοὺς γκαθούς καὶ μεγάλους παλαθοὺς ἕνα κόσκινο βολδοῦς.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ

Ἐν τῷ χθεσινῷ τεύχει τῆς φιλῆς Ἑστίας (σελ. 409-410) ἐδημοσιεύθη περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι πραγματείας μου «Τύποι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ κηδοτροφίαν τοῦ Διός», μετὰφρασὶς κριτικῆς τινος, δημοσιευθεῖσης ἐν τῷ Numismatic Chronicle τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ συναδέλφου μου κ. Warwick-Wroth. τοῦ λίαν γνωστοῦ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἐκ πολλῶν νομισματικῶν πραγματειῶν του ὡν ἄριστοι αἱ περὶ τῆς Κρητικῆς νομισματικῆς μελέται. Τὸ ἐνδιαφέρον τὸ πιθανῶς γεννηθὲν παρὰ τοῖς ἀναγνώσταις περιοδικοῦ σπουδαίου ὡς ἡ Ἑστία μοὶ ἐπιβάλλει ἵνα καταστήσω γνωστὴν τὴν ἐξῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Warwick-Wroth, ἀλλήλογραφίαν συνεπέξ τῆς βῆθεισας κριτικῆς, δημοσιεύων πιστὴν μετὰφρασιν τῶν εἰς χεῖράς μου πρωτοτύπων.

Τῆν 20 Ὀκτωβρίου ἔγραψον τὰ ἐξῆς

Φίλε μου Wroth

Ἐπὶ ὀλίγου ἀνέγνωσα τὸ τελευταῖον τεύχος τοῦ Numismatic Chronicle, δὲν δύναμαι δὲ ἢ νὰ ἐκφράσω τῷ κ. Head καὶ ὑμῖν εὐγνωμοσύνην, διὰ τὴν εὐμενίαν μεθ' ἧς πάντοτε κρινετὲ τὰς μικρὰς ἐργασίας μου.

Τὴν καλοκἀγαθὸν σου κριτικὴν ἀνέγνωσα μετὰ μεγίστης προσοχῆς, δὲν θὰ σοὶ κρυφῶ δ' ὅτι ἐξεπλήγην οὐκ ὀλίγον βλέπων σε ὑποστηρίζοντὰ ἀκόμη τὴν παλαιὰν ἐρμηναίαν ὅτι δηλαδὴ ὁ τύπος τοῦ κυνὸς καὶ βρέφους ἀναφέρονται εἰς τὸν Κῦδωνα. Δὲν ἔχεις ὑπὲρ σου ἢ τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ Μιλήτου, ἧτις ὁμοῦς οὐδόπως σχετίζεται πρὸς τὴν Κυδωνίαν, εἰς μεγίστην ἀπό τῆς πόλεως Μιλήτου εὐρισκομένην ἀπόστασιν. Τὸ νὰ παραδεχθῆ τις ἀνάλογον μῦθον περὶ τοῦ Κῦδωνος ἀνευ ἄλλου τινὸς λόγου εἶνε, φρονῶ, ἐντελῶς ἀθάρτερον. Ὁ τύπος τοῦ τοξότου παριστᾷ βεβαίως τὸν Ἀπόλλωνα (ἴδε Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1893 p. 154) τοῦτο δὲ οὐδόπως ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ὁ ἕτερος τύπος τῆς Κυδωνίας, δηλαδὴ ὁ τοῦ κυνὸς καὶ βρέφους, παριστᾷ τὸν Ἀπόλλωνα, διότι, ὡς γνωρίζεις, αἱ πόλεις τῆς Κρήτης δὲν ἀπεικονίζον ἕνα μόνον θεὸν ἐκάστη ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς. Ἀπ' ἐναντίου ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἐρμηναίας ὅτι δηλαδὴ τὸ βρέφος εἶνε ὁ Ζεὺς ἔχομεν α') τὸν ὑπερκείμενον αὐτῷ κεραυνόν, β') τὸ ἐπίθετον τοῦ Διὸς Σκύλιος, γ') τὸ σπουδαιότατον χωρίον Θεάλητος τοῦ Μιλήσιου ὅτι ἡ Μικρὰ Ἄρκτος, ἢ καὶ Κυνοσοῦρα, ἢ καταστερισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐπειδὴ τὸν ἐξέβρεψε βρέφος ὄντα ἐν Κρήτῃ, ἦτο εἰκὼν κυνός, δ') τὸ ὅτι αἱ κρητικαὶ κύνες ἐκαλοῦντο κυνοσοφίδες καὶ οἱ Κυδωνῖται οἱ κόψαντες τὰ ἐν λόγῳ νομίσματα Κυνοσοφίδες, ε') τὴν παράδοσιν ὅτι ὁ Ζεὺς ἐγεννήθη παρὰ τοῖς Κυδωνιάταις (ἴδε τὰ περὶ Ὀμφαλίου ὑπὸ Καλλιμάχου λεγόμενα καὶ τὰ νομίσματα τῶν πόλεων τῶν Κυδωνῶν Δικτύνης καὶ Πολυρηνίου τὰ φέροντα Δία τὸν Κρηταγενῆ), ς') τὸ ὅτι τὸ ἀγάλμα Διὸς τοῦ Κρηταγενεοῦς καὶ ὁ τύπος τῆς τοῦ βρέφους θηλαζούσης κυνὸς τίθενται ἐναλλάξ ὡς ταυτῶσμα ἐπὶ τῶν μετὰ ἀθηναϊκῶν τύπων τετραδράχμων τῆς Κυδωνίας, ζ') ἐπιγραφὴν ἄρτι ἀνακλυθεῖσαν ἐν Κισάμῳ τῆς Κυδωνίας ἀναφερόσαν ἐν παρατάξει διὰ τὸν Κρηταγενῆ καὶ Δία τὸν Ὀμφάλιον. Πάντα ταῦτα, φρονῶ ὅτι ἀκούσιν ἵνα καταστήσωσι βέβαιον ὅτι ἔχω δίκαιον.

Διὰ δὲ τὴν αἴγα ἔχεις δίκαιον λέγων ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Τοῦτο αὐτὸς ἐγὼ ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ ὑπεστήριξα (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1893 σελ. 150-152). Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὸ ὅτι πολλαίκις οἱ τύποι αἰγὸς τῶν

κρητικῶν νομισμάτων ἀναφέρονται συμφώνως τῇ γνώμῃ μου τῷ Διῷ. Παράδειγμα τὰ νομίσματα τῶν Πραισίων ἀπεικονίζοντὰ ἀφ' ἑνὸς τὸν Δία καὶ ἀφ' ἑτέρου αἴγα, βεβαίως ἀναφερομένην εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ λατρευόμενον Ἀγέιον Δία. Τέλος διὰ τὸν ἀετὸν οὐδεὶς ποτε ἠγνόηθη ὅτι ἦτο τὸ ἱερὸν τῷ Διῷ ζῶον. Ἄλλ' ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἀσχυροτέρα παράδοσις λέγει ὅτι ἐθεωρεῖτο ἱερὸς τῷ Διῷ ὡς ἐκθρόεψας αὐτὸν κατὰ τὴν βρεφικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐν Κρήτῃ (ἴδε τὴν Μοιρῶν παρ' Ἀθηναίῳ κλπ.).

Σὲ παρακαλῶ ὅθεν ἵνα καὶ πάλιν ἀναγνώσῃς τὴν ἐμὴν διατριβὴν χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῆς ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐρμηναίαν, καὶ νὰ μοὶ γράψῃς τὴν γνώμην σου τὰ μέγιστα ἐνδιαφερόσαν μεν.

Ὁ κύριος Wroth μοὶ ἀπήντησε τὴν 29 (ν) Νοεμβρίου τὰ ἐξῆς :

Ἀγαπητέ μου Σβορώνε

«Συνήθροισας πάμπολλα σαφέστατα ἐπιχειρήματα (a great deal of evidence) τείνοντα ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ κύων καὶ παῖς τῶν νομισμάτων τῆς Κυδωνίας σχετίζονται πρὸς τὸν Δία.

Ἡδὴ δὲ ἐν τῇ ἀπὸ τῆς 20 Ὀκτωβρίου ἐπιστολῇ μοὶ τὰ παρήταξες καὶ πυκνῆ φάλαγγι κλίνω πολὺ περισσότερο νὰ παραδεχθῶ τὴν ἐρμηναίαν σου ὅτι ὁ τύπος σχετίζεται πρὸς τὸν Δία.

Τὸ ζήτημα ἐν τῷ παρόντι θέματι. — ὡς καὶ συχνὰ ἄλλοτε προκειμένου περὶ ἐρμηναίας νομισματικῶν τύπων — εἶνε ἂν ὁ τύπος ἀναφέρεται εἰς τινὰ τῶν μεγάλων θεοτήτων ἢ ἂν σχετίζεται πρὸς τινὰ τῶν ἐγγωρίων ἡρώων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶνε ὀρθότερον (ὡς ἤδη ἔπραξες) νὰ σχετίσῃ τις τοὺς τύπους πρὸς γνωστοὺς μύθους συνδεομένους πρὸς τὰς μεγάλας θεότητας τῆς Ἑλλάδος, παρὰ πρὸς ἐγγωρίους μύθους περὶ ὧν πολλὰ ὀλίγα γνωρίζομεν. Τὸ σπουδαιότερον ἐπιχειρήματό μου φρονούστος ὅτι ἡ ἐξηγησις τοῦ κυνὸς καὶ παιδὸς πρέπει νὰ ἔχη ἐπιτόπιον σημάσιαν ἦτο ὅτι ὁ κύων ἔσταται ἐπὶ πολλῶν νομισμάτων παρὰ τὴν ἄρρενα μορφήν (Ἀπόλλωνα ἢ Κῦδωνα ;) τὴν κρατούσαν τὸ τόξον. (Svoronos, Crete pl. IX, no 4, 8, 7). Φαίνεται λοιπὸν ἀναγκαῖα ἡ συσχέτισις τοῦ κυνὸς πρὸς τὴν ἰσταμηνίαν μορφήν. Ἀληθῶς ἡ πόλις Μιλήτος δὲν ἦτο πησίον τῆς Κυδωνίας, ὁ ἦρωες ὁμοῦς Μιλήτος ὡς καὶ ὁ Κῦδων ἦτο υἱὸς τῆς Ἀκακαλλίδος. Ἐπειδὴ δ' αὕτη ἐξέθηκε τὸν Μιλήτων θηλασθέντα τότε ὑπὸ λύκων, εἶνε δυνατόν νὰ ἐξέβηκε καὶ τὸν ἕτερον υἱὸν τῆς Κῦδωνα, ὃν τότε θὰ ἐξέθρεψε κύων !

Παραδέχομαι ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἡ ὑπόθεσις μόνον πλην ἀλλ' ὁμοῦς, ἂν αἰσθανόμεθα ἐαυτοὺς ἠναγκασμένους νὰ ἐξεύρωμεν ἐρμηναίαν τινὰ κατ' ἐγγώριον μῦθον, νομίζω ὅτι ἐπὶ τέλους δύναται ἡ ὑπόθεσις μου νὰ εἶνε λογικῆ. Γράφων τὴν κρίσιν μου ἐσκεπτόμην ὅτι δὲν κατενίκησας ἐντελῶς τὸ ἐπιχειρήμα τῆς κατ' ἐγγώριον παράδοσιν ἐρμηναίας τοῦ τυποῦ. Ἄν ἐν τούτοις τρίτος τις γνώστης ἐμελλε νὰ κρίνῃ μετὰξὺ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ καὶ ἐστάθιμιζε τὰ ἐπιχειρήματα ἀμφοτέρων θὰ ἔκλινε — ὡς νῦν σκέπτομαι — ν' ἀποφανθῇ ὑπὲρ τῆς ἐρμηναίας ὑμῶν, αἰσθανόμενος ἴσως ταυτογρόνως δειλίαν τινὰ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἐγγωρίου μύθου τοῦ Κῦδωνος». Ἀνταπήντησα δ' αὐτῷ τὴν 22/4 Δεκεμβρίου ὡς ἐξῆς :

Φίλε μου Wroth,

« Ἡ ἀπὸ τῆς 29 Νοεμβρίου ἐπιστολὴ σου μοὶ ἦτο λίαν εὐχάριστος διότι νῦν εἶμι βέβαιος ὅτι δύναμαι νὰ σε πείσω ἐντελῶς περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης μου.

Ἀληθῶς λέγεις ὅτι οἱ μόνοι λόγοι οἱ κάμνοντές σε εἰσέτι νὰ διστάζης εἶνε α') ὅτι πρέπει οἱ χρησιμεύοντες πρὸς ἐρμηναίαν μῦθοι νὰ ὡσιν ἐγγώριοι τῇ Κυδωνίᾳ, β') ὅτι ὁ συνοδεύων τὸν τοξότην τῆς Κυδωνίας κύων γεννᾷ

! Τοῦτο εἶναι καθ' ἡμᾶς ἐσφαλμένον. Συνέλεξα ὑπὲρ τοὺς πενήντοκα ἀρχαίους μύθους ἐκθέσεις παιδῶν, οὐδέποτε ὁμοῦς ἑῶν μητέρα δις τέσσα ἐκθέσασαν. I. Σ.

τήν σκέψιν ὅτι οὗτος, ὁ βεβαίως μὴ ὢν Ζεὺς ἀλλ' Ἀπόλλων ἢ Κῦδων, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸ ὑπὸ κυνὸς θηλαζόμενον βρέφος.

Σοὶ ἀπαντῶ λοιπὸν τὰ ἐξῆς·

Ἄν Σοὶ ὑπενθυμίζω ὅτι ὁ μῦθος τῆς γεννήσεως καὶ ἐκθέσεως τοῦ Διὸς, ὡς καὶ τῆς ὑπὸ κυνὸς διατροφῆς αὐτοῦ ἦτο ἐγχώριος οὐχὶ μόνον ἐν Κρήτῃ ἀλλὰ καὶ ἐν Κυδωνίᾳ ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ λεγόμενα ὑπὸ Καλλιμάχου περὶ Ὀμφαλίου καὶ τῶν Κυδωνίων, τῶν καὶ Κυνοσουρέων καλουμένων ἀπὸ τῆς *Κυνοσουρέας* τῆς ἀπεικονιζούσης τὴν τὸν Δία ἐν Κρήτῃ ἐκθρέψασαν κύνα κυνοσουρίδα. Τοῦτο ἐνδείκνυται καὶ ὑπὸ τῶν νομισμάτων τοῦ Πελορηγίου καὶ Δικτύωνης καὶ τῶν ἐπιγραφῶν καθ' ἃς ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Κυδωνίων Ζεὺς ὁ Κρηταγενής. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ ἐγχώριος μῦθος ὃν δικαίως ζητεῖς.

Βον Ὁ κατασκευάζων τὸζον ἀνὴρ ὃν συνοδεύει ἐπὶ ἄλλων νομισμάτων τῆς Κυδωνίας κύων εἶνε οὐχὶ ὁ Κῦδων, ἀλλὰ βεβαίως ὁ Ἀπόλλων. Ὡς Κῦδων ὑπὸ οὐδενὸς συμβόλου χαρακτηρίζεται, ἐν ᾧ περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος γνωρίζομεν ὅτι οἱ Κρήτες ἔλεγον «*εὐρέτην τοῦ τάξου γενόμενον διδάξει τοὺς ἐγχωρίους τὰ περὶ τὴν τοξείαν κλπ.*»² Ἀκριβῶς δὲ τῶν Κρητῶν πάντων περιφημότεροι ἦσαν ὡς τοξόται οἱ Κῦδωνες ἐξ ὧν καὶ τὸ τὸζον *Κυδώνιον* ἐκαλεῖτο (Καλλιμάχου Π 284) Σχετικῶς δὲ πρὸς τὸν συνοδεύοντα τὴν μορφήν κύνα σοὶ ὑπενθυμίζω τὸ γράσιον τοῦ Ξενοφώντος (Κύνηγ. I, 1.) «*Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος ἄγραι καὶ κύνας*» καὶ τὸ ἀρχαῖον δίδραχμον τῆς Ἐλευθέρας τὸ παριστῶν τὸν Ἀπόλλωνα ὑπὸ κυνὸς συνοδευόμενον καὶ εἰς δάση στυράκων κυνηγοῦντα (ἴδε Num. Cret XI, 4), ὥστε καταπίπτει ἐντελῶς τὸ ἐπιχείρημα ὅτι νομισματὰ τινὰ τῶν Κυδωνιατῶν παριστῶσι τὸν Κῦδωνα ἄνδρα, ἐπομένως ὅτι τὰ ἄλλα δύνανται νὰ τὸν παριστῶσιν ὡς βρέφος».

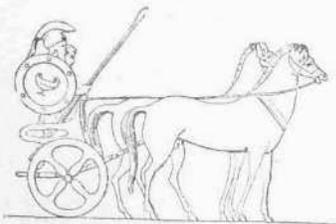
Περὶ τῆς ἐρμηνείας τοῦ τύπου τῆς βοῆς καὶ τοῦ βρέφους τῶν νομισμάτων τῆς Πριεσοῦ περὶ ἧς ὁ κ. W.-W. γράφει ἁπλῶς ὅτι φαίνεται πιθανῶς (probable) οὐχὶ δ' ἐντελῶς — δι' αὐτὸν τοῦλάχιστον — πειστικὴ (quite convincing), παρέλειψα ν' ἀντίσω τι πρὸς αὐτὸν διότι οὐδὲν ἐπιχείρημα φέρει πρὸς δικαιολογίαν τῆς γνώμης μου· ἐνῶ ἀπέδειξα — καὶ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀντέλεξε τι — ὅτι οἱ ἄστεριμοὶ τῶν δύο Ἀρχτῶν τῶν καταστερισθεῖσων ὑπὸ τοῦ Διὸς διότι ἐπροστάτευσαν αὐτὸν βρέφος ὄντα ἐν Κρήτῃ, ἐθεωροῦντο τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οὐχὶ ὡς εἰκόνες ἄρκτων, ἀλλ' ἢ μὲν μεγάλη βοῆς ἢ δὲ μικρὰ κυνός. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο θὰ ἤρκει καὶ μόνον, φρονῶ, ἵνα πείθῃ πάντα μὴ προκατηλειμμένον, περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης μου διὰ τε τὸν τύπον τῆς Πριεσοῦ καὶ ἐκείνον τῆς Κυδωνίας.

Ἦδη περιμένομεν ἀπάντησιν τοῦ κ. Wroth, ἧτις δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ εἶνε πλήρης παραδοχῆ τῆς γνώμης ὑμῶν. Παρακαλέσαμεν μάλιστα αὐτὸν νὰ γράψῃ καὶ πάλιν λεπτομερῶς περὶ τοῦ ζητήματος ἐν τῷ Numis. Chronicle. Ἀλλ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ δυνάμενοι νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ ζητήματος δύνανται, φρονῶ, νὰ σχηματίσωσιν ἀπὸ τοῦδε ἰδίαν γνώμην καὶ πεποιθήσιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Δεκεμβρίου 1893.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

¹ Χάριν τῶν μὴ εἰδικῶν σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐπιγραφή ΚΥΔΩΝ τῶν ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ ἐν τῇ α' Ἐστίᾳ ἀπεικονισθέντων νομισμάτων, παρὰ πάντας τοὺς τύπους τῆς Κυδωνίας ἀπαντῶσα, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν τύπον, ἀλλ' εἶνε μέρους τοῦ ἐθνικοῦ ΚΥΔΩΝ-ΙΑΤΩΝ ὡς καὶ πλειστάκις ἀπαντᾷ.
² Διοφρ. Β. 42.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐφορτάσθη ἐσχάτως μεταγαλοπρεπέστατα τὸ ἰοβιδικὸν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ μυθιστοριογράφου καὶ δραματικοῦ Μαυρικού Γιόκαϊ, συμπληρώσαντος πενήντα ὅλα ἔτη φιλολογικοῦ βίου. Ὁ Γιόκαϊ ἐγεννήθη ἐν Κόμορν τῷ 1825. Τὸ πρῶτον τοῦ διήγημα ἐπιγραφόμενον «Θεοκρίσις» τὸ ἔγραψε δεκαπενταετίας, ἔκτοτε δὲ συνέγραψε τριακόσια ὅλα ἔργα διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Αἱ Πολεμικαὶ Εἰκόνες» μυθιστόρημα τὸ ὅποιον τῷ ἐνέπνευσεν ἡ οὐγγρική ἐπανάστασις τοῦ 1848, θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ἀπὸ τοῦ 1860 ὁ Γιόκαϊ εἶνε μέλος τῆς Οὐγγρικής Ἀκαδημίας.

Ἐπιστημονικά

Ἐν ἡλικίᾳ ἐβδόμηκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τῶν ὀνομαστοτέρων ἐξερευνητῶν καὶ ἐκπολιτιστῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὁ σίρ Σαμουήλ Βέκερ. Νέος ἀπῆλθεν εἰς Κεϋλάνην, ἐνθα ἔκκαμεν ἐπιτυχῆ συνοικιστικὴν ἀπόπειραν, κατόπτι δὲ μετέσχε τοῦ καυμαϊκοῦ πολέμου καὶ ἔστρωσε τὸν πρῶτον τουρκικὸν σιδηροδρόμον. Τῷ 1861 ἐπεχείρησε μετὰ τῆς συζύγου του, ἰδίᾳ δαπάνῃ, τὴν περίφημον εἰς τὴν μέσην Ἀφρικὴν προέλασιν, καθ' ἣν ἀνεκάλυψε τὴν μεγάλην λίμνην Ἀλβέρτειον Νουάνζην. Μετὰ τρία ἔτη, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ διοικητῆς τοῦ Σουδάν, ἔμεινε ἐκεῖ ἐπὶ πενταετίαν καὶ εἰργάσθη πρὸς κατάργησιν τῆς σωματεμπορίας. Ἐπισκέπη πολλὰκις τὴν Συρίαν, τὴν Κύπρον, τὴν Ἰνδικήν, τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐξέδωκε πλείστα συγγράμματα.

Ὁ γάλλος φυσιοδίφης Α. Κατρεφάξ, ὁ ἐπισταμένως μελετήσας τὴν ἱστορίαν τῆς θαρβινεῖου θεωρίας, ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀνταγωνισταὶ τοῦ Θαρβίνου» ἐν ᾧ ἐξετάζει τὴν συμβολὴν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως ἐκάστου τῶν καταγιγνάντων εἰς αὐτὴν ἐπιστημόνων, ἀπὸ τοῦ Νωξίου καὶ τοῦ Οὐάλλαϊ μέχρι τοῦ Χαίκελ καὶ τοῦ Νωδέν.

Ὁ ἄγγλος φυσικός Ρέμιγκτων παρητήρησεν ἐσχάτως ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ὕαλινον ἀγγεῖον, κενὸν ἀέρος, γίνεται φωτεινόν, ἢ καὶ τὸ ἀγγεῖον τεθῆ μεταξὺ τῶν ἄκρων τῶν ἀγωγῶν ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, μὴ ἐνομένων. Τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα παρατηρεῖται ἂν δώσωμεν περιστροφικὴν κίνησιν εἰς τὸ ἀγγεῖον καὶ πλησιάζωμεν αὐτὸ εἰς ὀρθὸν ἐκ καουτσούκ ἢ ἰσπανικοῦ κηροῦ, ἐλαφρῶς ἡλεκτροισμένην διὰ τριβῆς. Τὸ πείραμα εἶνε σπουδαϊστάτον, καθότι δι' αὐτοῦ ἐλπίζεται νὰ ἐξηγηθῇ τὸ βόρειον σέλας καὶ ἄλλα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, τῶν ὁποίων μαντεύεται μὲν σήμερον ἡ ἡλεκτρομαγνητικὴ φύσις, ἀλλ' ἡ ἐξήγησις δὲν εἶνε ἐπὶ ἀρχῆς.

Τριακονταετοῦς μελέτης πόρσιμα εἶνε τὸ σύγγραμμα τὸ ὅποιον ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ὁ γάλλος φυσιολόγος M. Marey ὑπὸ τὸν τίτλον Ἡ κίνησις. Ἐν αὐτῷ διὰ νέας μεθόδους ἀναλύονται καὶ ὀρίζονται κινήσεις πολυπλοκαί, ἐκτενέουσαι τὸν κινῶν ὀρθαλμῶν, ὡς π. γ. τῶν δακτύλων τοῦ κλειδοκυμβαλιστοῦ, τῶν πτερυγῶν τῶν πτηνῶν, τῶν τροποδίζοντων ζώων κτλ.

Καλλιτεχνικά

Μολονότι συνεπληρώθη ἐν τῷς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ ποσόν, τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν ἀνάγεσιν μνημείου εἰς τὸν Γκουνῶ, οἱ ἔρανοι ἐξυκαλουθῶν. Μέγιστο σήμερον συνήχθησαν 103,752,25 φράγκα. Ἡ ἐκδήλωσις αὐτῆ τῆς κινήσεως συμπαθεῖς πρὸς τὸν ἀποθανόντα μουσικόν, θεωρεῖται μοναδική.